

UTJECAJ PANDEMIJE NA PRIHODE GRADA DUBROVNIKA

Vlašić, Nikolina

Graduate thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split / Sveučilište u Splitu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:228:438344>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department of Professional Studies](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Stručni diplomski studij Računovodstvo i financije

NIKOLINA VLAŠIĆ

DIPLOMSKI RAD

**UTJECAJ PANDEMIJE NA PRIHODE GRADA
DUBROVNIKA**

Split, rujan 2023.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA STRUČNE STUDIJE

Stručni diplomski studij Računovodstvo i financije

DIPLOMSKI RAD

Kandidat: Nikolina Vlašić

Naslov rada: Utjecaj pandemije na prihode Grada Dubrovnika

Mentor: Dr. sc. Luka Mladineo

Split, rujan 2023.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	1
1. UVOD	2
2. GRAD DUBROVNIK.....	4
2.1. Povijesno – kulturna baština i važnost turizma	5
2.2. Turistički resursi u Gradu Dubrovniku.....	7
2.3. Turizam i kvaliteta života u Dubrovniku.....	9
2.4. Gradska uprava i proračun Grada Dubrovnika.....	10
2.5. Financijski izvještaji.....	14
3. RAZVOJ COVID – 19 PANDEMIJE	21
3.1. Što je to koronavirus?.....	21
3.2. Utjecaj pandemije na svijet	23
3.3. Utjecaj pandemije na gospodarstvo i turizam Hrvatske	28
3.4. Gospodarske mjere za ublažavanje krize u Hrvatskoj.....	33
4. AKTIVNOSTI GRADA DUBROVNIKA ZA VRIJEME KRIZE UZROKOVANE KORONAVIRUSOM.....	36
4.1. Informiranost građana	36
4.2. Paketi mjera za gospodarstvenike i ranjive skupine.....	37
4.3. Utjecaj pandemije na prihod Grada Dubrovnika.....	39
4.4. Planovi u razdoblju 2022. – 2024.....	47
5. ZAKLJUČAK	53
LITERATURA	55
POPIS SLIKA	57
POPIS TABLICA	57
POPIS GRAFIKONA.....	58

SAŽETAK

Grad Dubrovnik se smatra jednim od najljepših gradova na Jadranu, nazvan je i „biserom“ Jadrana. Grad je to koji obiluje povijesno – kulturnom baštinom, grad koji je pod zaštitom UNESCO-a, grad koji oduzima dah svojom ljepotom, u koji se turisti neprestano vraćaju. Turizam je svakodnevica u Dubrovniku, stoga je to najvažnija djelatnost s kojom se lokalni stanovnici bave. Upravo pojava nepredvidivih događaja, kao što je pandemija koronavirusa COVID -19 u bliskoj prošlosti, a posebno restrikcije koje su pandemiju pratile, utječe na turizam i njegovo funkcioniranje. Ovaj rad, osim zdravstvenih utjecaja na stanovništvo, bavi se ekonomskim učincima pandemije koronavirusa na prihode Grada Dubrovnika. Koji paketi mjera pomoći su se primjenjivali za vrijeme trajanja pandemije te koji su planovi za oporavak nakon iste.

Ključne riječi: *pandemija koronavirusa COVID -19, turizam, Grad Dubrovnik*

SUMMARY

IMPACT OF THE PANDEMIC ON THE INCOME OF THE CITY OF DUBROVNIK

The city of Dubrovnik is considered one of the most beautiful cities on the Adriatic, it is also called the "pearl" of the Adriatic. It is a city that is rich in historical and cultural heritage, a city that is under the protection of UNESCO, a city that takes your breath away with its beauty, to which tourists keep coming back. Tourism is an everyday thing in Dubrovnik, therefore it is the most important activity that local residents deal with. It is precisely the occurrence of unpredictable events, such as the COVID-19 coronavirus pandemic in the recent past, and especially the restrictions that followed the pandemic, that affects tourism and its functioning. This paper, in addition to the health effects on the population, deals with the economic effects of the coronavirus pandemic on the revenues of the City of Dubrovnik. Which packages of aid measures were applied during the pandemic and what are the plans for recovery after it.

Keywords: *coronavirus COVID-19, tourism, City of Dubrovnik*

1. UVOD

Najprepoznatljivija hrvatska turistička destinacija jest Dubrovnik, grad sa bogatom kulturnom povijesti, tradicijom, jedinstvenih prirodnih obilježja. Grad je to koji je prepoznatljiv u svijetu po svojim zidinama koje se nalaze pod UNESCO-ovom zaštitom od 1979. godine te je uvršten na popis svjetske kulturne baštine. Upravo taj stari grad privlači veliki broj posjetitelja iz cijeloga svijeta pa je iz tog razloga turizam glavna gospodarska djelatnost kojom se lokalno stanovništvo bavi. Grad Dubrovnik je jedan od najbogatijih gradova u Hrvatskoj upravo zbog turizma te je kroz godine imao porast sredstava kroz proračun. Gospodarski razvoj posljednjih desetljeća obilježavale su različite popratne krize, međutim, pojava koronavirusa COVID -19 šokirala je i zaustavila cijeli svijet. Iako su dotadašnje krize većinom bile lokalnih ili regionalnih karaktera sa mogućnošću predviđanja njihovih ishoda, u trenutku kad je proglašena pandemija koja je pogodila cijeli svijet, nitko nije mogao pretpostaviti kakve će sve posljedice izazvati na gospodarstvo te koliko će trajati.

Turizam je gospodarska djelatnost koja je najviše bila pogođena pandemijom, zatvaranje svjetskih država jedno vrijeme dovelo je do onemogućavanja kretanja ljudi, te turizam nije ni postojao. Kako je turizam najvažniji u Gradu Dubrovniku tako je došlo do drastičnog pada gospodarskih aktivnosti. Naime, početkom ožujka 2020. godine kad je proglašena pandemija javno-zdravstvene mjere koje su donesene radi suzbijanja širenja iste, a koje su označavale karantenu za zaražene, distancu, restrikcije u kretanju ljudi, putovanja u turističku svrhu nisu ni postojala, sve navedeno pogodilo je sve gospodarske grane ali najviše od svih turizam.

Koronavirusi svijetu nisi strani, postoje još od 60-ih godina prošlog stoljeća. Dobili su naziv zbog specifičnosti svog izgleda, čestice imaju obod nalik na krunu, što na latinskom *corona* znači kruna. Virus su bili specifični na životinjama, dok se prvi put 2020. godine prenio sa životinje na čovjeka i to u Wuhanu, gradu u Kini. Kako je uzrokovao smrtne ishode na ljudima tako je karantena bila potrebna kako bi se spriječilo njegovo širenje koje je išlo kapljičnim putem.

Upravo kako je Grad Dubrovnik ovisan o turizmu i prihodima koji su većinom sastavljeni od te djelatnosti, tako je predmet ovog završnog rada upravo utjecaj pandemije na prihode Grada Dubrovnika. U radu se poseban naglasak stavlja na turizam, kao najvažniju djelatnost i glavni prihod u proračunu Grada Dubrovnika. Upravo iz te važnosti turizma i

spoznaje kako je ta grana osjetljiva na neke nepredviđene događaje i opasnosti/ugroze, ovaj rad istraživa utjecaj pandemije koronavirus nazvane COVID – 19 na ekonomske činitelje grada Dubrovnika, koje su sve mjere donesene u vrijeme totalnog „lockdown“-a kako bi se očuvala radna mjesta i smanjio financijski učinak.

2. GRAD DUBROVNIK

Jedna od najpoznatijih hrvatskih turističkih destinacija, nazvan „biserom Jadrana“, jest Dubrovnik. Grad koji takav status zaslužuje zbog svoje prirodne ljepote, iznimno bogate kulturno-povijesne baštine te jedinstvenih prirodnih obilježja. Dubrovnik je drevni grad sa visokim zidinama i uskim ulicama na obali mora koje mu je kroz povijest omogućavalo vezu sa cijelim svijetom. Smješten na krajnjem dalmatinskom jugu, okupan suncem, čistim plavim nebom, tirkiznim i čistim plavim morem uz stjenovite obale koje obiluju brojnim uvalama, pješčanim plažama te strmim stijenama prekrivenim mediteranskim biljem.

Dubrovnik je grad koji je kroz svoju bogatu povijest bio poznat kao diplomatski grad, pomoću svojeg diplomatskog znanja uspio je biti trgovačka, društvena i kulturna veza između istoka i zapada te sjevera i juga. Do savršenstva je razvio organiziranost svoje trgovine i usavršio razmjenu dobara bez obzira na tadašnje političke, vojne i kulturološke granice. Stari grad je veliki spomenik srednjovjekovne arhitekture, njegove zidine, crkve, palače i kamene ulice zadivljuju posjetitelje već stoljećima. Dubrovnik je danas jedan od centara svjetskog turizma, interes za posjetom ovom gradu je zadnjih godina toliko porastao da se govori o masovnom turizmu. Prije svega dolaze gosti na kruzerima, koji dolaze na svega nekoliko sati te stvaraju ogromne gužve u gradu jer se koncentracija velikog broja ljudi odvija na relativnom malom prostoru. Dubrovnik je poznata i avio destinacija, kao i auto destinacija. Zbog sve većeg masovnog turizma, u novije vrijeme se radi na razvijanju novih oblika turizma koji će dugoročno zadovoljiti buduće generacije te je jedan od poznatije razvijenih upravo ruralni turizam okolice Dubrovnika.

Dubrovnik je smješten u južnoj Hrvatskoj u Dubrovačko-neretvanskoj županiji gdje je njeno administrativno središte. Prema posljednjem popisu stanovništva 2021. godine broj stanovnika je 41.562. Dubrovnik, svoj razvoj kroz prošlost, duguje svojoj jakoj diplomaciji, za vrijeme Dubrovačke Republike grad je bio velika pomorsko-trgovačka sila u kome su glavne gospodarske grane bile pomorstvo, brodogradnja, trgovina i obrt. U novije doba turizam je glavna gospodarska djelatnost.

2.1. Povijesno – kulturna baština i važnost turizma

Grad Dubrovnik je kulturno - povijesni spomenik te u isto vrijeme muzej i živa pozornica, idealan spoj povijesti i suvremenosti i svaki njegov kut posjeduje svoju vrijednost.¹

Slika 1. Grad Dubrovnik

Izvor: Internet

Iako je veoma raznolika turistička ponuda na cijelom dubrovačkom području, mjesto koje najviše privlači pozornosti jest upravo Stari grad, grad omeđen zidinama. Stari grad je uvršten na popis svjetske kulturne baštine još 1979. godine pod zaštitu UNESCO-a. Nakon osamostaljenja Hrvatske, 1994. godine, ta zaštita je proširena i na područje izvan zidina, a

¹ Grad Dubrovnik. Dostupno na: www.dubrovnik.hr. (09.05.2023.)

odnosi se na predgrađe Pila, tvrđave Lovrijenac i Revelin, Lazarete – prvu karantenu u svijetu, lukobran Kaše te otok Lokrum.²

S druge strane povijesna jezgra Dubrovnika obiluje iznimnim sakramentalnim resursima koji su od velike privlačnosti turistima, prekrasne sakralne građevine, tvrđave, spomenici, fontane, kipovi, muzeji i ostalo. Najpoznatija građevina unutar Staroga grada je crkva sv. Vlaha, koji je zaštitnik grada Dubrovnika, crkva se nalazi na trgu Luža, kao i Orlandov stup koji je podignut početkom 15. stoljeća. Na stup se za vrijeme feste sv. Vlaha i tijekom Dubrovačkih ljetnih igara podiže zastava.³ Tu je i palača Sponza iz 16. stoljeća, zgrada u kojoj je bila državna kovanica novca, carinarnica te državna blagajna, a danas je u njoj Dubrovački povijesni arhiv.⁴

Do palače Sponze nalazi se i gradski zvonik, a u blizini je i Knežev dvor, kako joj ime kaže sjedište dubrovačkih knezova za vrijeme Dubrovačke Republike. Danas je muzej te ugošćuje Dubrovačke ljetne igre. Pored dvora nalazi se dubrovačka katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije u čijoj se riznici čuva umjetničko blago neprocjenjive vrijednosti. Pri spomeni grada Dubrovnika prva asocijacija domaćih ljudi je Stradun, ulica koja može biti uvrštena među najljepše ulice svijeta. Ulica je to dovoljno široka, popločena sjajim kamenom, okružena predivnim zdanjima, na njenom početku se nalazi velika Onofrijeva fontana te završava sa malom Onofrijevom fontanom. Fontane su u upotrebi i danas te osim svoje estetske ljepote imaju i praktičnu ulogu. Nasuprot velike fontane nalazi se franjevačka crkva i samostan Male braće u čijem se sklopu nalaze i ljekarna i knjižnica u kojoj je sačuvan jedini primjerak prvog izdanja „Judite“ Marka Marulića. Ljekarna je osnovana još 1317. godine, a smatra se najstarijom ljekarnom koja u neprekidnom kontinuitetu opslužuje stanovnike. Osim franjevačkog, u Starom gradu Dubrovniku je i dominikanski samostan. Osim crkve, samostan se može pohvaliti i knjižnicom koja je bila prva javna knjižnica ovog dijela Europe.⁵

Dubrovačke zidine su nešto po čem je Dubrovnik najprepoznatiji te predstavljaju najmonumentalniji spomenik grada. Duge su 1940 metara i ima tri tvrđave među kojima je najistaknutija tvrđava Minčeta. U tvrđavi Revelin se održavaju glazbeno-scenski nastupi te je

² UNESCO, Report on the UNESCO-ICOMOS Reactive Mission to Old City of Dubrovnik, Croatia from 27 October to 1 November 2015, str. 3

³ UNESCO, Report on the UNESCO-ICOMOS Reactive Mission to Old City of Dubrovnik, Croatia from 27 October to 1 November 2015, str. 3-4

⁴ Ibid. str. 5

⁵ Ibid. str.5

poznata po pružanju ugostiteljskih usluga, a u tvrđavi svetog Ivana se nalaze dubrovački Akvarij i Pomorski muzej. Tu je poznata Porporela, izgrađena kako bi zaštitila luku. Dubrovnik je grad koji obiluje muzejima, pa tako uz spomenuti Pomorski muzej, tu se nalaze i Arheološki, Prirodoslovni, Etnografski i Muzej suvremene povijesti te Dom Marina Držića, a muzejska je ponuda zadnjih godina obogaćena i Muzejom crvene povijesti u Gružu, Muzejom ljubavnih priča i Muzejom Domovinskog rata na Srđu.⁶

Turistička ponuda Dubrovnika obuhvaća mnogo toga, kulturno – povijesne znamenitosti, prirodne atrakcije, muzeje, galerije kao i festivale i predstave. Većina ponude je koncentrirana u ljetnom periodu dok je manji broj manifestacija raspoređen na preostali dio godine. Skoro sva ponuda je koncentrirana na stari grad, što se tiče kulturne i turističke ponude, ostali dijelovi grada su neiskorišteni, tek se u zadnje vrijeme radi na razvijanju ruralnog turizma u okolici Dubrovnika. Porastom broja ljudi koji izražavaju interes za kulturu te sve manji interes za suncem i odmorom utjecalo je porast potražnje za kulturnim turizmom u gradu. Dubrovnik je grad u kojem je turizam od iznimnog značaja te skoro jedina grana gospodarstva s kojom se ljudi bave.⁷

2.2. Turistički resursi u Gradu Dubrovniku

Turizam je neodrživ bez turističkih resursa. Dubrovnik je grad koji obiluje prirodnim i kulturnim turističkim resursima, kao i sukladnom infrastrukturom koja direktno pridonosi razvoju turizma. Od prirodnih resursa tu je ugodna mediteranska klima i prirodni okoliš koji je privlačan svima; tradicija, kulturni događaji, lokalni običaji i različite manifestacije su od kulturnih resursa najprepoznatljiviji; sve to prati prikladna infrastruktura koja pruža usluge u turizmu, poput hotela, različitih smještajnih kapaciteta, prijevozi i komunikacijske mreže.

Klimatski uvjeti koji su karakteristični za mediteransko područje privlače veliki broj turista u Dubrovnik. Klimu, koja spada u primorsku, obilježava intenzivne i česte promjene

⁶ UNESCO, Report on the UNESCO-ICOMOS Reactive Mission to Old City of Dubrovnik, Croatia from 27 October to 1 November 2015, str. 3

⁷ Kantar, S. (2016). Razvoj održivoga ruralnoga turizma: potencijali kopriivničko- križevačke županije. *Doktorski rad*. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb.

vremena osim u ljetnim mjesecima, tada na područje Dubrovnika utječe azorska anticiklona pa je jako mala mogućnost prodora hladnijeg zraka. U tim ljetnim mjesecima, lipnju, srpnju i kolovozu, puše maestral i zamorac, dok u zimskim mjesecima najčešći vjetrovi su bura, tramontana i jugoistočnjak. Dubrovnik je grad karakterističan po dugim, toplim ljetima, i blagim zimama te velikim brojem sunčanih dana stoga su upravo to razlozi koji su idealni za odmor i rekreaciju. Blaga klima i puno sunčanih dana neposredno i posredno djeluju na povećanje broja turista. More je idealne temperature za kupanje već u svibnju, a sezona kupanja za domaće stanovnike traje čak i kroz cijelu godinu. Ono svojom kristalnom bojom te iznimnom kvalitetom predstavlja najljepši i najprivlačniji prirodni resurs. Po mnogima prozvana najljepša plaža, Banje, ima pogled na staru gradsku jezgru, upravo kao i poznata plaža sveti Jakov, potom su tu specifične još i Danče, jedinstvena Buža koja je stjenovita plaža podno južnih gradskih zidina, u drugom dijelu grada tu je Copacabana i Sunset beach u uvali Lapad.

Omiljeno izletišta i prirodna atrakcija je otočić Lokrum, udaljen samo desetak minuta brodske vožnje od starogradske luke. Otočić djeluje poput oaze te doživljava nekog zasebnog i jedinstvenog mjesta. Prekriven je zelenilom te ima botanički vrt osnovan još 1959. godine sa oko 800 različitih vrsta biljaka. Taj botanički vrt počeli su stvarati benediktinci još u 11. stoljeću, međutim posebno se izgradio kad je Maksimilijan Habsburški kupio otok sredinom 19. stoljeća. Vrt se nalazi od 1994. godine pod zaštitom UNESCO-a kao poseban rezervat šumske vegetacije, ista ta vegetacija prekriva 85% površine otoka. Na otoku je posebna atrakcija Mrtvo more, tj. slano jezero koje je povezano sa otvorenim morem podzemnim kanalima, ono je kupališno odredište za brojne posjetitelje, ali također i odredište ronionaca koji u njega mogu doći tunelom s vanjske strane otoka. Na otoku se nalaze ostaci benediktinskog samostana iz 11. stoljeća te romaničke crkve svete Marije kao i crkva Navještenja Marijinog. Lokrum je dostupan za posjet od svibnja do studenoga, iz stare gradske luke brodovi Zrinski i Skala prevoze posjetitelje.⁸

U novije vrijeme se na dubrovačkom području stavlja naglasak na razvoj ruralnih krajeva okolice te se noviji trendovi u svijetu sve više okreću prema tome. Posebna privlačnost i karakteristika ruralnih sredina je u malenim tradicionalnim gospodarstvima u kojima obitelji uzgaja eko hranu i odmah je pripremaju za svoje posjetitelje. Naglasak je na tradiciji, običajima i jedinstvenosti ruralnih područja. Upravo to omogućuje razvoj ruralnih područja, a sve to

⁸ UNESCO, Report on the UNESCO-ICOMOS Reactive Mission to Old City of Dubrovnik, Croatia from 27 October to 1 November 2015, str. 3

omogućava turizam kao djelatnost. Obiteljska gospodarstva se razvijaju zahvaljujući turizmu bez kojeg bi bili ne prepoznatljivi.⁹

2.3. Turizam i kvaliteta života u Dubrovniku

Kako turizam po definiciji predstavlja ukupnost svih pojava koja nastaju iz kretanja turista, putovanja i boravka u stranim zemljama, tako utječe na brojna područja života upravo zbog složenosti i broja pojava i interakcije s lokalnim stanovništvom. Sve to utječe i na kvalitetu života u turističkim destinacijama, lokalno stanovništvo je suočeno sa velikim problemima u obavljanju svakodnevnih poslova. Grad Dubrovnik u ljetnim mjesecima postaje prenapučen, smatra se da se broj ljudi utrostruči što povlači za sobom neke negativne utjecaje i onemogućava normalno funkcioniranje lokalnog stanovništva. S obzirom na te stvari postoje negativne strane turizma u Dubrovniku.

Dubrovački turizam se bazira samo na ljetne mjesece kad kao glavni proizvod nudi prirodne resurse, predivno more i sunčane dane. Ljetno razdoblje u gradu je dinamično, dok je zima pusta. Izvan sezone sve miruje, kafići, restorani i smještajni objekti su u velikoj većini zatvoreni pa građani gube svoja radna mjesta. Stanovnici konstantno rade u ljetnim mjesecima te ne mogu uživati u istim uslugama kao turisti.

U zadnje vrijeme Dubrovnik ima problem sa nedostatkom radne snage. Najviše pati ugostiteljstvo pa zaposlenici moraju obavljati više posla od predviđenog te kvaliteta usluge slabi zbog iscrpljivanja djelatnika. Slobodni dani su rijetkost kod dubrovačkih ugostitelja, a opseg posla je veliki te su plaće neprilagođene obujmu posla.

Ograničenost je pojam koji je vezan za sve resurse. Turisti ali i lokalci koriste te ograničene prirodne resurse. Povećanje u ljetnim mjesecima stanovništva na području grada Dubrovnika može utjecati na onečišćenje tla, vode, zraka i slično te je briga o održivom razvoj prijeko potrebna. Kako se povećava potražnja od stran turista tako niču novi građevinski objekti

⁹ Kantar, S. (2016). Razvoj održivoga ruralnoga turizma: potencijali koprivničko- križevačke županije. *Doktorski rad*. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb.

za pružanje usluga te nestaju brojne šume, zelene površine što je karakteristično za ovo područje, te na takav način turisti negativno utječu na kvalitetu života u gradu.

Nadalje, Dubrovnik prema zadnjem popisu stanovništva iz 2021. godine broji 41.562 stanovnika, a kroz 2019. godinu ostvareno je 1 443 971 dolazaka što je skoro 35 puta veći broj od broja stanovnika što uzrokuje stvaranje ogromnih gužvi u prometu, pritisak na infrastrukturu te pritisak na stari grad. Također, poznato je da u nedostatku od vlastite radne snage u grad dolaze zaposlenici iz drugih područja što dodatno doprinosi gužvama. Na ulazu u staru gradsku jezgru se postavio brojčanik za brojanje posjetitelja te je moguće lakše pratiti broj posjetitelja u gradu. Kruzeri koji svakodnevno uplovljavaju u gradske luke dovoze velik broj posjetitelja koji žele obići staru gradsku jezgru te se stvaraju ogromni čepovi na ulazu u grad.

Porast cijena je normalna pojava koja prati porast turističke potražnje. Iako neki restorani, slastičarnice, kao i kulturni objekti, imaju popust za domicilno stanovništvo te omogućavaju istima korištenje njihovih usluga. Porast cijena usluga uzrokovao je i trend rastućih cijena nekretnina što dodatno otežava život domaćeg stanovništva te se isti naseljavaju u dostupnija područja okolice Dubrovnika. U staroj gradskoj jezgri posljednje desetljeće napustilo je većina stanovnika, porast cijena i gužve su glavni uzročnik.

Dubrovnik je sinonim za turističku djelatnost u Hrvatskoj, ali i svijetu. Sve u gradu je prilagođeno turistima. Jednostavniji načini zarade lokalnog stanovništva, ako imaju apartmane i stanove, dovelo je do zanemarivanja djelatnosti kao poljoprivrede i ribolova. Ruralna područja u gradu su isključena, osim ako se nisu bazirali na razvoju svog seoskog domaćinstva. Nepredviđeni događaji, baš kao slučaj sa pojavom Covida-19 koji je smanjio turističku potražnju na dvije godine dokaz su kako se lokalno stanovništvo mora preusmjeriti na neke alternativne djelatnosti koje mogu biti izvor prihoda. Na kraju, lokalno stanovništvo s godinama sve više izražava nezadovoljstvo takvom životu u Gradu Dubrovniku.

2.4. Gradska uprava i proračun Grada Dubrovnika

Organizacijska struktura Grada Dubrovnika je uspostavljena na način gdje je Gradonačelnik ima izvršnu vlast i zastupa Grad. Na lokalnih izborima koji se održavaju svako četiri godine koje raspíše Vlada Republike Hrvatske izabiru se načelnici, gradonačelnici te župani kao i njihovi zamjenici. Grad Dubrovnik se sastoji od jedanaest upravnih obora i dviju službi. Upravni odjeli Grada su:

Grad Dubrovnik ima jedanaest upravnih odjela i dvije službe i to su Služba gradskog vijeća i Služba za unutarnju reviziju. Upravni odjeli su ¹⁰:

1. Upravni odjel za poslove gradonačelnika
2. Upravni odjel za kulturu i baštinu
3. Upravni odjel za proračun, financije i naplatu
4. Upravni odjel za turizam, gospodarstvo i more
5. Upravni odjel za obrazovanje, šport, socijalnu skrb i civilno društvo
6. Upravni odjel za gospodarenje imovinom, opće i pravne poslove
7. Upravni odjel za izdavanje i provedbu dokumenata prostornog uređenja i gradnje
8. Upravni odjel za urbanizam, prostorno planiranje i zaštitu okoliša
9. Upravni odjel za komunalne djelatnosti, promet i mjesnu samoupravu
10. Upravni odjel za izgradnju i upravljanje projektima
11. Upravni odjel za europske fondove, regionalnu i međunarodnu suradnju.

¹⁰Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/gradska-uprava/gradonacelnik>, (20.05.2023.)

Slika 2. Shema organizacijske strukture Grada Dubrovnika

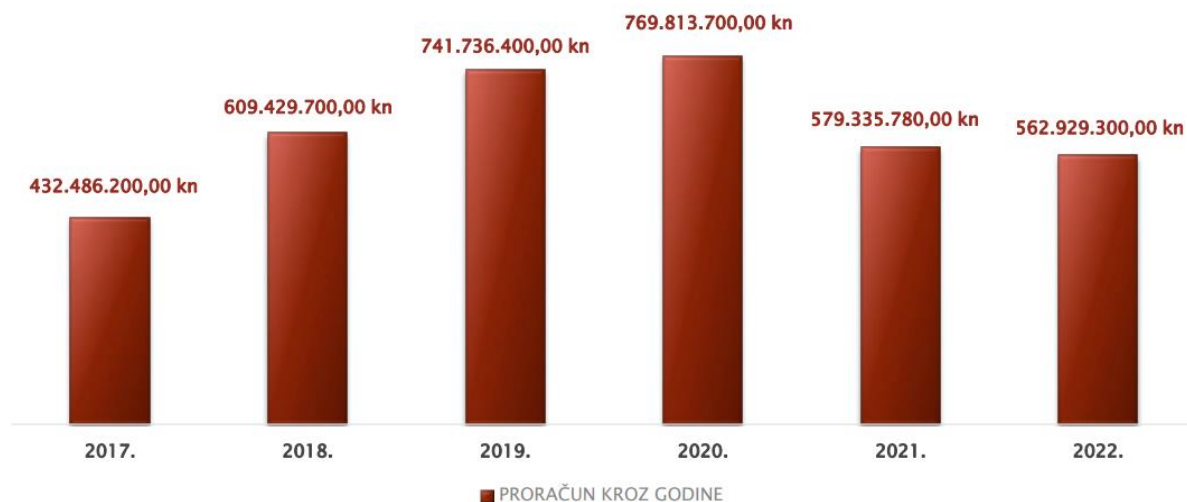

Izvor: Grad Dubrovnik. <https://www.dubrovnik.hr/gradska-uprava/upravna-tijela>

Gradsko vijeće koje se sastoji od članova lokalnih stranaka koji su ostvarili najviše mandata kroz glasove naroda donosi proračun za svaku sljedeću godinu, a donosi ga do kraja tekuće godine. To je akt koji se sastoji od svih prihoda i rashoda unutar jedne godine za Grad, pomoću njega se omogućava financiranje svih aktivnosti i projekata. Svaki usvojen proračun može imati svoj rebalans u tekućoj godini te mora biti uravnotežen što znači da ukupni prihodi moraju biti jednaki ukupnim rashodima.¹¹

Proračun Grada Dubrovnika sastavljen je u tri djela, općeg koji u sebi sadrži račun prihoda i rashoda te zaduživanja i financiranja istih, potom posebnog dijela koji raščlanjuje rashode po upravnim odjelima razvrstane u programe aktivnosti i projekte i na kraju obrazloženja proračuna gdje se tekstualno obrazlaže prihode i rashode te programe i aktivnosti pojedinog upravnog odjela.

Zakon o proračunu i Upute Ministarstva financija su temeljni dokumenti prema kojima se izrađuje proračun i financijski planovi proračunskih korisnika. U Gradu Dubrovniku proračun izrađuje Upravni odjel za proračun, financije i naplatu. Temelj za izradu istog čine financijski planovi gradske uprave. Gradsko vijeće, nakon sastavljenog proračuna, održava javnu sjednicu na kojoj analizira programe i proračunsku politiku te usvaja isti.

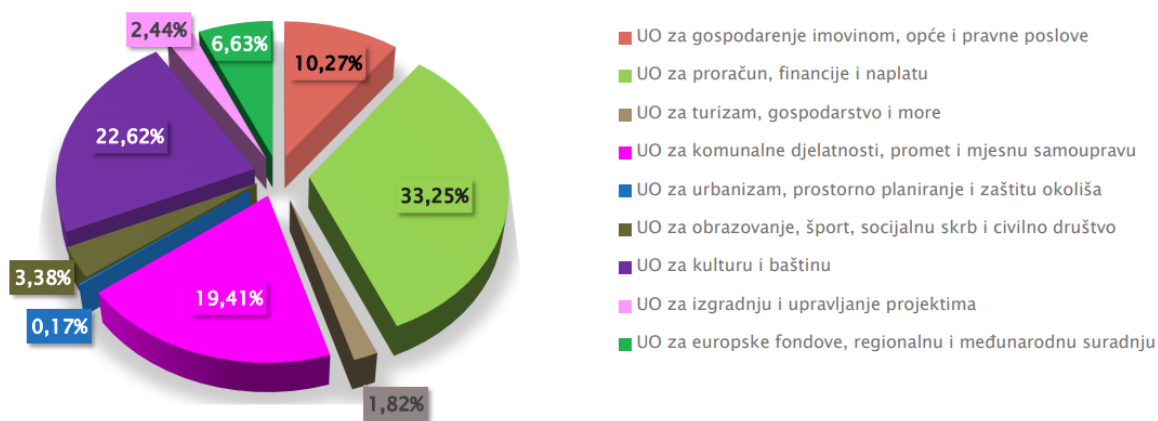

Grafikon 1. Proračun Grada Dubrovnik od 2017. do 2022. godine

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN%20U%20MALOM%2020221.pdf>

¹¹ Grad Dubrovnik. Proračun. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/proracun-grad/proracun-kroz-godine>, (20.05.2023.)

Na grafikonu 1. prikaz usvojenog proračuna Grada Dubrovnika od 2017. do 2022. godine. Gradski upravni odjeli za Grad Dubrovnik ostvaruju prihode iz područja svog djelovanja. Grad je 2022. godine, prema zadnjim objavljenim rezultatima, planirao prihode od 472.958.200,00 kuna po svakom pojedinom Upravnom odjelu što se iščitava iz grafikona 2.

Grafikon 2. Prihodi Grada po Upravnim odjelima

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN%20U%20MALOM%2020221.pdf>

2.5. Financijski izvještaji

Financijski izvještaji Grada Dubrovnika mogu se pronaći na službenoj stranici grada, u njima se obrazlaže ostvarenje proračuna i rezultata poslovanja. Prihodi Grada Dubrovnika predstavljaju povećanje ekonomskih koristi u obliku priljeva novca. Dijele se na prihode od poslovanja i prihode od prodaje nefinancijske imovine. Koji se dalje klasificiraju na prihode od poreza, prihode od doprinosa, potpore, prihode od imovine, prihode od administrativnih pristojbi i po posebnim propisima, te ostale prihode. Ovakva klasifikacija proračunskih prihoda pruža podatke o pojedinim vrstama i omogućuje praćenje udjela pojedine vrste prihoda u ukupnim prihodima.¹²

¹² Proračun u malom. Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/Proracun-u-malom-2021.pdf>, (20.05.2023.)

Tablica 1. Prihodi proračuna Grada Dubrovnika

PRIHODI	Ostvarenje 2020.	Ostvarenje 2021.	3/2 indeks
1.	2.	3.	4.
Prihodi od poreza	123.877	134.544	109
Pomoći	37.057	28.285	76
Prihodi od imovine	46.198	63.660	138
Prihodi od administrativnih pristojbi	79.305	76.079	96
Ostali prihodi	3.524	4.021	114
Kazne, upravne mjere i ostali prihodi	5.124	5.933	116
Prihodi od prodaje ne proizvedene imovine	611	1.339	219
Prihodi od prodaje proizvedene imovine	1.078	2.272	211
Primici od financijske imovine	16	28	177
Primici od zaduživanja	168.610	74.393	44
Višak prihoda iz prethodnog razdoblja	15.995	11.075	69
Ukupno	481.395	401.629	83

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN%20U%20MALOM%2020221.pdf>

2020. godina je bila nespecifična godina zbog pojave globalne pandemije koronavirusa i bolesti nazvane COVID – 19. Njena pojava uz zdravstvene učinke imala je i ekonomski utjecaj na cijeli svijet te i na ostvarene prihode Grada Dubrovnika. Dubrovnik je grad koji se primarno bavi turističkom djelatnosti te je kao takav najosjetljiviji na pojavu pandemije. Ograničavanje rada, kretanja ljudi utjecalo je na gospodarstvo cijelog svijeta. Totalni lockdown ili zatvaranje država onemogućavalo je normalno funkcioniranje gospodarskih akcija. Sve to je utjecalo na prihodovnu stranu Proračuna Grada Dubrovnika. Kako bi spriječio veliku nezaposlenost, u doba kada turizma niti nema, Grad Dubrovnik je donio niz mjera koje pomaže gospodarstvenicima koji nisu mogli obavljati svoje aktivnosti te ugroženim skupinama građana koji su ostali bez posla. Iste mjere su važile i kroz 2021. godinu koja je isto bila pandemijska godina, iako u malo manjem omjeru.

Ako se pogleda Tablica 1. koja prikazuje usporedbu ostvarenih prihoda Grada Dubrovnika kroz dvije pandemijske godine, najveći dio čine upravo prihodi od porez. Oni su

za 9% u 2021. godini veći u odnosu na godinu ranije. Ostvarenje ostalih prihoda u manjem iznosu rezultat je donesenih mjera od strane Gradsko vijeća kako bi se smanjio ekonomski učinak pandemije na gospodarstvenike.

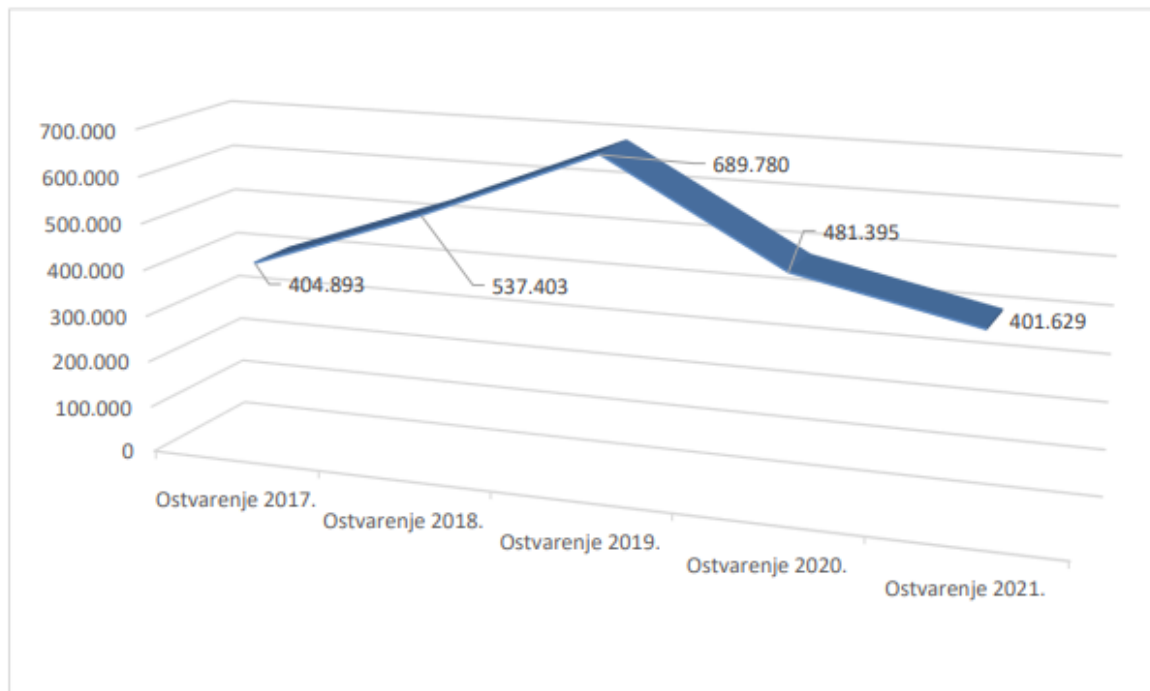
Tablica 2. Usporedba ostvarenih prihoda proračuna Grada Dubrovnika u proteklih 5 godina

PRIHODI	Ostvarenje 2017.	Ostvarenje 2018.	Ostvarenje 2019.	Ostvarenje 2020.	Ostvarenje 2021.
1	2	3	4	5	6
Porezni	153.584	180.140	181.268	123.877	134.544
Neporezni (bez potpora)	227.873	283.642	340.879	134.152	149.693
Kapitalni	27	1.343	6.192	1.689	3.611
Potpore	20.191	27.036	52.591	37.057	28.285
Primici od zaduženja	95	19.139	74.544	168.625	74.421
Viškovi iz prethodnih razdoblja	3.123	26.103	34.306	15.995	11.075
U k u p n o	404.893	537.403	689.780	481.395	401.629

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN%20U%20MALOM%2020221.pdf>

Prihodi proračuna Grada Dubrovnika u razdoblju od 2017. do 2019. prikazani su u Tablici 2. Od 2017. godine do predpandemijske bilježi se konstantan rast istih. A onda je pandemija promijenila te brojke gdje se bilježi značajan pad ostvarenih prihoda u 2020. i 2021. godini. Posebno je značajan pad neporeznih prihoda u odnosu na razdoblje do 2019. godine. Ukupni primici i prihodi osnovnog proračuna Grada u 2021. godini je manji pa čak i u odnosu na 2017. godinu.¹³

¹³Grad Dubrovnik. Dostupno na: www.dubrovnik.hr. (16.08.2023.)

Grafikon 3. Ukupni prihodi proračuna kroz 5 godina

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN%20U%20MALOM%2020221.pdf>

Grad Dubrovnik svoje rashode poslovanja dijeli na rashode za zaposlene, materijalne rashode, financijske rashode, subvencije, pomoći, naknade, donacije i ostale rashode. U Tablici 3. prikazani su izdaci koji su planirani i ostvareni u dvije pandemijske godine.¹⁴

¹⁴ Grad Dubrovnik. Dostupno na: www.dubrovnik.hr. (16.08.2023.)

Tablica 3. Rashodi i izdaci proračuna Grada Dubrovnika u 000 kuna

RASHODI	Ostvarenje 2020.	Plan 2021.	Ostvarenje 2021.	4/2 indeks	4/3 indeks
1	2	3	4	5	6
Rashodi za zaposlene	178.077	196.310	191.566	108	98
Materijalni rashodi	124.484	126.658	119.615	96	94
Financijski rashodi	893	12.276	11.694	1.310	95
Subvencije	21.358	22.946	22.846	107	99
Pomoći	27.750	8.698	8.043	29	92
Naknade građanima i kućanstvima	24.756	24.876	24.818	100	100
Donacije i ostali rashodi	30.589	33.271	32.897	108	99
Rashodi za nabavu ne proizvedene imovine	7.534	1.001	879	12	88
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	84.106	30.915	28.974	34	94
Dodatna ulaganja na imovini	34.143	34.247	29.384	86	86
Izdaci za dane zajmove	0	10	0	0	0
Izdaci za dionice i udjele u glavnici	0	120	119	0	99
Izdaci za otplatu glav. zajmova	3.568	22.176	22.064	618	99
U k u p n o	537.258	513.504	492.899	92	96

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN%20U%20MALOM%2020221.pdf>

Ukupni rashodi koji su ostvareni u 2021. godini su manji čak i od onih koji su planirani, što je rezultat racionalizacije rashoda kroz smanjenje nekih od skupina rashoda što se vidi iz tablice u odnosu na prethodnu 2020. godinu. Prvi put prema uputi Ministarstva financija Republike Hrvatske izdaci za zaposlene u školama se nalazi u izvršavanju proračuna. Uz rashode za navedene troškove računovodstveno se evidentiraju prihodi od pomoći iz državnog proračuna na prihodnoj strani proračuna kod svih proračunskih korisnika (škola). Najveće odstupanje je kod financijskih rashoda, a odnose se na otplatu glavnice primljenih kredita i zajmova zbog moratorija na otplatu kredita HBOR-a.

U Tablici 4. slijedi prikaz ostvarenih rashoda izvornog proračuna Grada Dubrovnika u 2021. godini, te usporedba istih s prethodnom 2020. godinom.

Tablica 4. Rashodi i izdaci proračuna Grada Dubrovnika

RASHODI	Ostvarenje 2020.	Ostvarenje 2021.	3/2 indeks
1	2	3	4
Rashodi za zaposlene	126.600	131.893	104
Materijalni rashodi	107.475	97.798	91
Financijski rashodi	796	11.427	1.436
Subvencije	21.358	22.846	107
Pomoći	27.310	8.043	29
Naknade građanima i kućanstvima	24.614	24.388	99
Donacije i ostali rashodi	30.498	32.890	108
Rashodi za nabavu ne proizvedene imovine	7.534	879	12
Rashodi za nabavu proizvedene dugotrajne imovine	79.426	25.365	32
Dodatna ulaganja na imovini	34.082	29.382	86
Izdaci za dane zajmove	0	0	0
Izdaci za dionice i udjele u glavnici	0	119	0
Izdaci za otplatu glav. zajmova	3.255	21.995	676
U k u p n o	462.948	407.025	88

Izvor: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/PRORACUN%20U%20MALOM%2020221.pdf>

Rashodi za zaposlene ostvareni su svotom 131.893.259 kuna. Povećanje u odnosu na prethodnu godinu iznosi 4,18%, te čine 32,4% ukupnih rashoda i izdataka proračuna Grada Dubrovnika. Od navedenog iznosa 41.673.076 kuna odnosi se na rashode za zaposlene samo gradske uprave, te je isti za 0,3% veći u odnosu na rashode za zaposlene iz prethodne godine. Materijalne rashode čine naknade troškova zaposlenima, rashodi za materijal i energiju, rashodi za usluge i ostali nespomenuti rashodi poslovanja. Ostvareni su svotom od 97.797.903 kn i za 9% su manji od ostvarenih u prethodnoj godini. Ova grupa rashoda čini 24,03 % ukupnih gradskih rashoda i izdataka u 2021. godini. Financijski rashodi ostvareni su u iznosu od 11.426.859 kuna što je znatno veći rashod od ostvarenog prethodne godine. Najveći dio ovih rashoda odnosi se na kamate za primljene kredite i zajmove koje je po tom osnovu Grad platio u iznosu od 10.416.749 kuna. Razlog značajnog rasta ovih troškova u odnosu na prethodnu

godinu je taj što je Grad Dubrovnik 2020. godine, kroz mjere za ublažavanja utjecaja COVID krize, ugovorio jednogodišnji moratorij na dva dugoročna kredita HBOR-a, te su se oni 2021. nastavili otplaćivati sukladno ugovorima o kreditu.¹⁵

¹⁵ Grad Dubrovnik. Dostupo na: www.dubrovnik.hr. (16.08.2023.)

3. RAZVOJ COVID – 19 PANDEMIJE

Koronavirusi (latinski: *Orthocoronavirinae*, *Coronavirinae*) su poznati svijetu još od 1960-ih godina i bili su isključivo na životinjama. Naziv „koronavirus“ dolazi od latinske riječi *corona* što znači kruna ili aureola, a odnosi se na karakterističan izgled virusnih čestica koje imaju obod koji podsjeća na krunu. U 21. stoljeću se pojavljuju novi oblici koji sa životinja prelaze na čovjeka. Prva takva epidemija pojavila se u Kini 2002. godine virus SARS, potom MERS na Bliskom Istoku 2012. godine te u najnovije vrijeme pojava koronavirusa u Kini 2019. godine, Taj koronavirus je nazvan SARS-CoV-2 te je riječ o novoj vrsti koji se prije nije primjećivao kod ljudi. Bolest koju je uzrokovao taj virus nazvana je COVID-19. Ta nova bolest je u uskoj vezi s virusom SARS, COVID-19 je imao svoj pandemijski začetak u kineskom gradu Wuhanu početkom siječnja 2020. godine, nakon tog se raširio po cijelom svijetu, u Hrvatsku prvi prijavljen slučaj je bio 25. veljače 2020. godine. Postojala su i nagađanja da je koronavirus namjerno stvoren u laboratoriju kineskog grada kao biološko oružje te pušten iz njega, međutim istraživanja su pokazala kako je virus čovjeku prenio šišmiš i to preko tržnice u Wuhanu gdje se prodaju i životinje.

3.1. Što je to koronavirus?

Koronavirusi nisu strani svijetu i poznata je skupina virusa koji se ubrajaju u veliku virusnu porodicu te su prisutni i kod životinja i ljudi. Kad se mikroskopski gleda virus ima oblik krune pa mu od tud i dolazi naziv iz latinskog jezika. Prema dostupnim informacijama virus uzrokuje respiratorne smetne, simptome prehlade, dok u težim oblicima se javljaju bolovi u tijelu, otežano disanje pa i upala pluća. Potrebno vrijeme inkubacije virusa jest od dva do dvanaest dana, a ljudi imaju simptome nalik gripi. Kad se razviju simptomi tad su najzarazniji mada su istraživanja pokazala da čovjek može prenijeti virus iako prethodno nema razvijenih simptoma. Kad se simptomi pojave kod ljudi, testiraju se i potvrdi se prisustvo COVID-19 zaraze, nakon toga se strogim mjerama izolacije sprječava njegovo širenje. Širenje COVID-19 bolesti prenosi se kontaktom sa već zaraženom osobom i to pomoću kapljice koja nastaje prilikom govora, kašlja ili kihanja. Ta spoznaja kako se prenosi virus dovela je do obvezne mjere zaštite tj. nošenja maski koje prekrivaju nos i usta kako bi se zaštitili i spriječili dalje širenje.

Kronologija pojave pandemije išla je ovako¹⁶:

- Još 31. prosinca 2019. u Kini dolazi do povećanog broja ljudi koji su oboljeli od upale pluća u gradu Wuhan. Simptomi koje su bolesnici razvili su povišena temperatura, kašalj te otežano disanje nakon čega im je radiološkim putem dokazana upala pluća. Svi oboljeli su imali neku usku vezu sa gradskom tržnicom Huanan Seafood Wholesale Market.
- Početkom siječnja 2020. godine zdravstvene vlasti su javno priopćile otkriće prisustva koronavirusa kod ljudi koji su imali virusnu upalu pluća u Wuhanu. Nakon čega su vlasti zatvorile spomenutu tržnicu te uvele karantenu ograničavajući međunarodni zračni promet ali također i između gradova u Kini. Počela se provoditi restrikcija kod javnog prometa te konstantna dezinfekcija javnih prostora. Unatoč poduzetim mjerama virus se širio i na druge pokrajine u Kini ali i izvan nje.
- Već krajem siječnja iste godine Svjetska zdravstvena organizacija je proglasila epidemiju koronavirusa te označila je kao prijetnju od međunarodnog značenja zbog nepoznatog koje ona donosi.
- 11. veljače je dobila svoj naziv, koronavirus bolest 2019, odnosno kratko nazvanu COVID-19.
- U Hrvatskoj je prvi slučaj iste bolesti zabilježen 25. veljače.
- 11. ožujka 2020. WHO je proglasio globalnu pandemiju zbog koronavirusa.
- 11. svibnja 2023. godine Vlada RH je proglasila kraj epidemije u Hrvatskoj.

Na dan 28. lipnja 2023. godine brojke oboljelih u svijetu od početka pandemije su 690.892.533, od toga se oporavilo 663.391.631, dok je preminulo ukupno 6.895.111. U Hrvatskoj broj oboljelih na ovaj datum iznosi 1.273.991 od čega se oporavilo ukupno 1.255.569 te je preminulih 18.273.¹⁷

¹⁶ Wikipedija. Koronavirus. Dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Koronavirusi>, (20.05.2023.)

¹⁷ Koronavirus.hr. Dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/zadnje-azurirano/57>, (28.06.2023.)

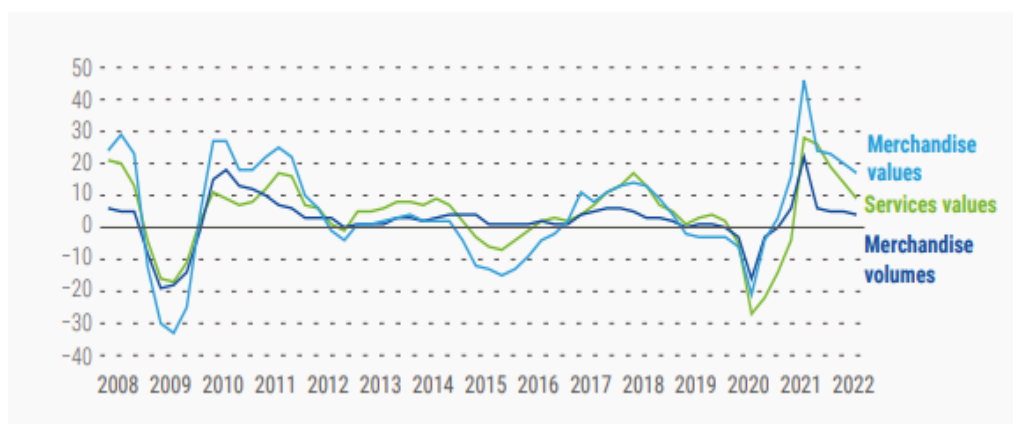
3.2. Utjecaj pandemije na svijet

Osim što je zabrinjavajuće djelovao na ljudski život, koronavirus COVID-19 usporio je, najprije kinesku, a nakon toga i globalnu ekonomiju. Naime, kako je Kina zemlja koja je postala središnji proizvodni centar mnogih globalnih poslovnih operacija očekivalo se kako će poremećaji kineske proizvodnje imati posljedice na sve druge regionalne i globalne lance vrijednosti. Kina je posljednja dva desetljeća postala glavni dobavljač inputa za proizvodna poduzeća u inozemstvu, glavni proizvođač i izvoznih široke palete proizvoda. Problemi se pojavljuju kada, naprimjer, neki europski proizvođači automobila ne mogu dobiti neke ključne komponente za svoje poslovanje ili kad poduzeća u Japanu ne mogu pronaći dijelove za sastavljanje digitalnih fotoaparata i slično. Zbog tog poremećaja u opskrbi Kine najviše su pogođene zemlje Europske unije koji se bave proizvodnjom strojeva, automobilskom industrijom i kemikalijama, potom SAD, Japan, Republika Koreja (komunikacijska oprema), Kineska provincija Tajvan (komunikacijska oprema i uredski strojevi) te Vijetnam.¹⁸

Mjere za ublažavanje primijenjene tijekom pandemije COVID-19 povećale su različite vrste transakcijskih troškova u globalnoj ekonomiji, što rezultira različitim ekonomskim obrascima diljem zemalja i geografskih područja. Tijekom posljednje dvije godine na globalnu trgovinu uvelike je utjecala pandemija COVID-19 (UNCTAD, 2021a). Učinci ekonomske krize na globalnu trgovinu su vrijedni pažnje zbog svoje brzine i intenziteta, s obzirom na početni pad i na odskok (Tablica ..). U usporedbi s nedavnom krizom, pad globalne trgovine u 2020. godini bila je blizu onoj tijekom globalne financijske krize 2008./09. i bitno gora od te tijekom recesije 2015. Ovaj ozbiljan pad bio je rezultat pada međunarodne trgovine koja je negativno utjecala na opći pad globalne potražnje sve zbog prekograničnih ograničenja i zatvaranja luka i drugih logističkih smetnji. Međutim, iako je početni pesimizam o očekivanom dvoznamenkastom padu globalne trgovine, ona se već u drugoj polovici 2020. godine počela oporavljati. Općenito, globalna trgovina smanjila se za oko 2,5 trilijuna dolara u 2020. (ili za oko 9 posto u usporedbi s razinom u 2019). Prema podacima UNCTAD-a, kako su se ekonomski uvjeti poboljšavali 2021., globalna trgovina snažno se oporavila, dosegnuvši rekordnu razinu od oko 28,5 trilijuna dolara, što je ekvivalentno povećanje od oko 13 posto u usporedbi s razdobljima prije pandemije.

¹⁸UNCTAD, 2020. Dostupno na: <https://unctad.org/annual-report-2020>, (28.06.2023.)

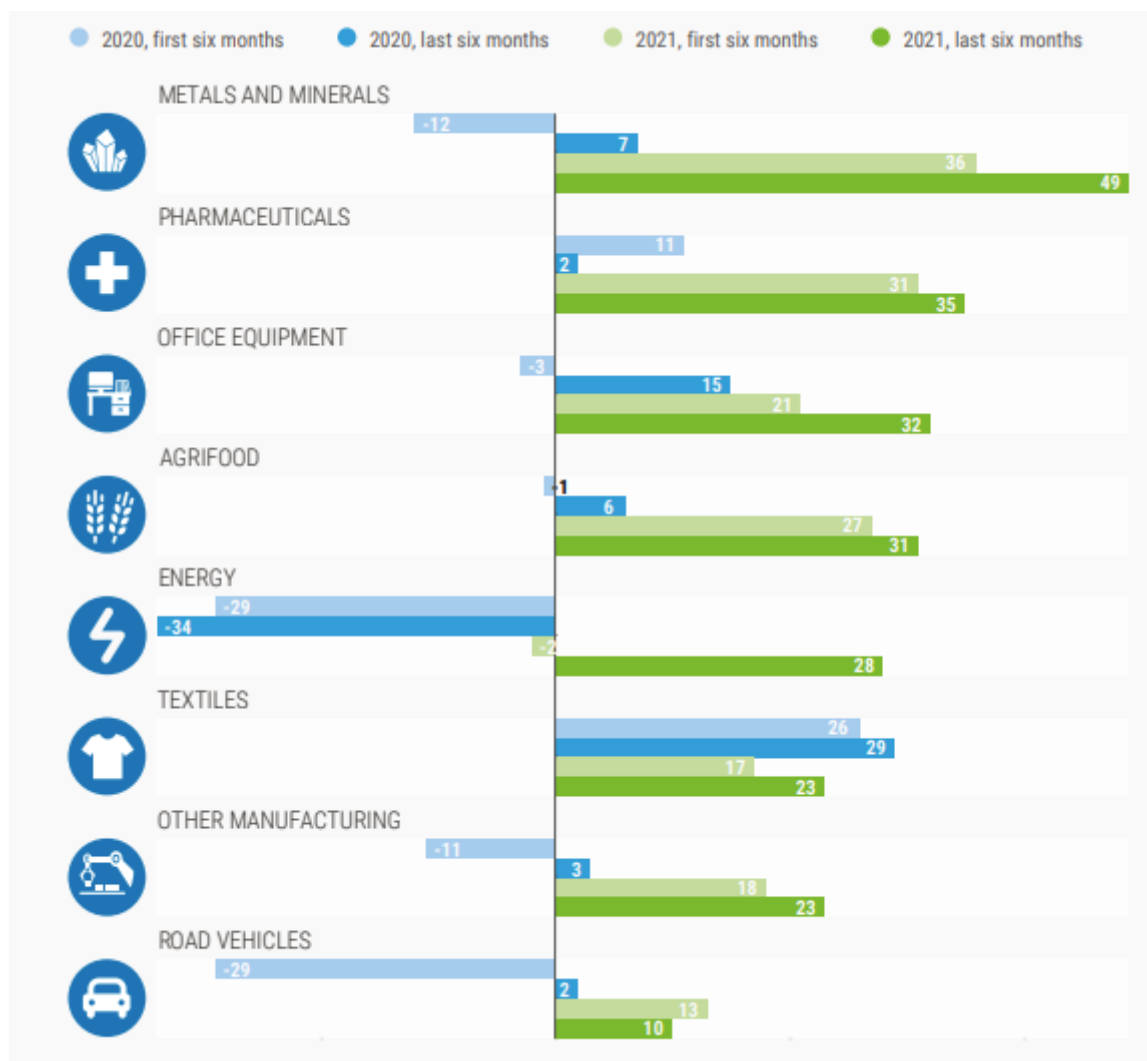
Tablica 5. Trendovi međunarodne trgovine: međugodišnje stope rasta

Izvor: Impact of the Covid-19 Pandemic on Trade and Development: Lessons Learned. Dostupno na: https://unctad.org/system/files/official-document/osg2022d1_en.pdf, (20.06.2023.)

Ukupna trgovinska statistika prikriva značajne razlike u učincima pandemije na trgovinu među gospodarskim sektorima, unutar roba i usluga. Sve u svemu, veliki dio učinaka na međunarodne trgovinske tokove ovisili su o promjenama u obrascima potražnje. Zbog mjere karantene, potražnja je pala u većini sektora u prvoj polovici 2020. Međutim, trgovina u osnovnim proizvodima kao što su prehrambeni proizvodi je bila znatno otpornija. Štoviše, trgovina se povećala za robu neophodnu za ublažavanje učinaka pandemije, uključujući lijekove, medicinske proizvode i osobnu zaštitnu opremu. U 2020. trgovina je također bila značajna otporniji u kategorijama proizvoda za kojima je potražnja porasla zbog mjera karantene, kao što su kućni ured i oprema za fitness. Uspješno ublažavanje i mjere prilagodbe te dostupnost cjepiva doveli su do ponovnog porasta globalne potražnje 2021. godine. U prvoj polovici 2021. vrijednost međunarodne trgovine već je bila znatno viša od razina prije pandemije u svim sektorima, osim energetskih proizvoda. Rast trgovine i dalje je snažna u svim sektorima u drugoj polovici 2021.

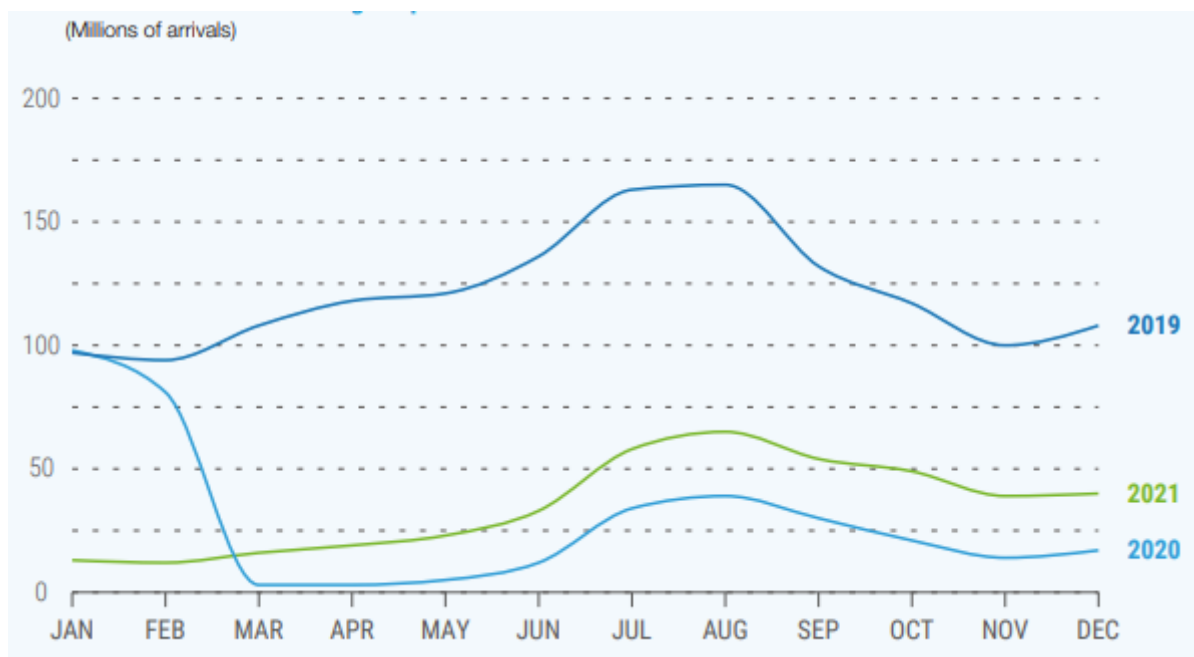
Slika 3. Trgovinski trendovi po djelatnostima, promjene u 2020. i 2021. u usporedbi s 2019.

Izvor: Impact of the Covid-19 Pandemic on Trade and Development: Lessons Learned. Dostupno na: https://unctad.org/system/files/official-document/osg2022d1_en.pdf, (20.06.2023.)

Tijekom pandemije, mjera zaključavanja (lockdown) i karantene te ograničenja mobilnosti, zajedno s odlukom mnogih potrošača da ograniče međunarodna putovanja, rezultiralo je ostrim padom prekograničnog turizma. Pao je broj dolazaka međunarodnih turista za 73% u 2020., u usporedbi s 2019., pri čemu su neke zemlje u razvoju zabilježile pad i do 90%. U 2021. dolasci turista ostali su oko 70% ispod razine prije pandemije.

Slika 4. Internacionalni turizam tijekom pandemije

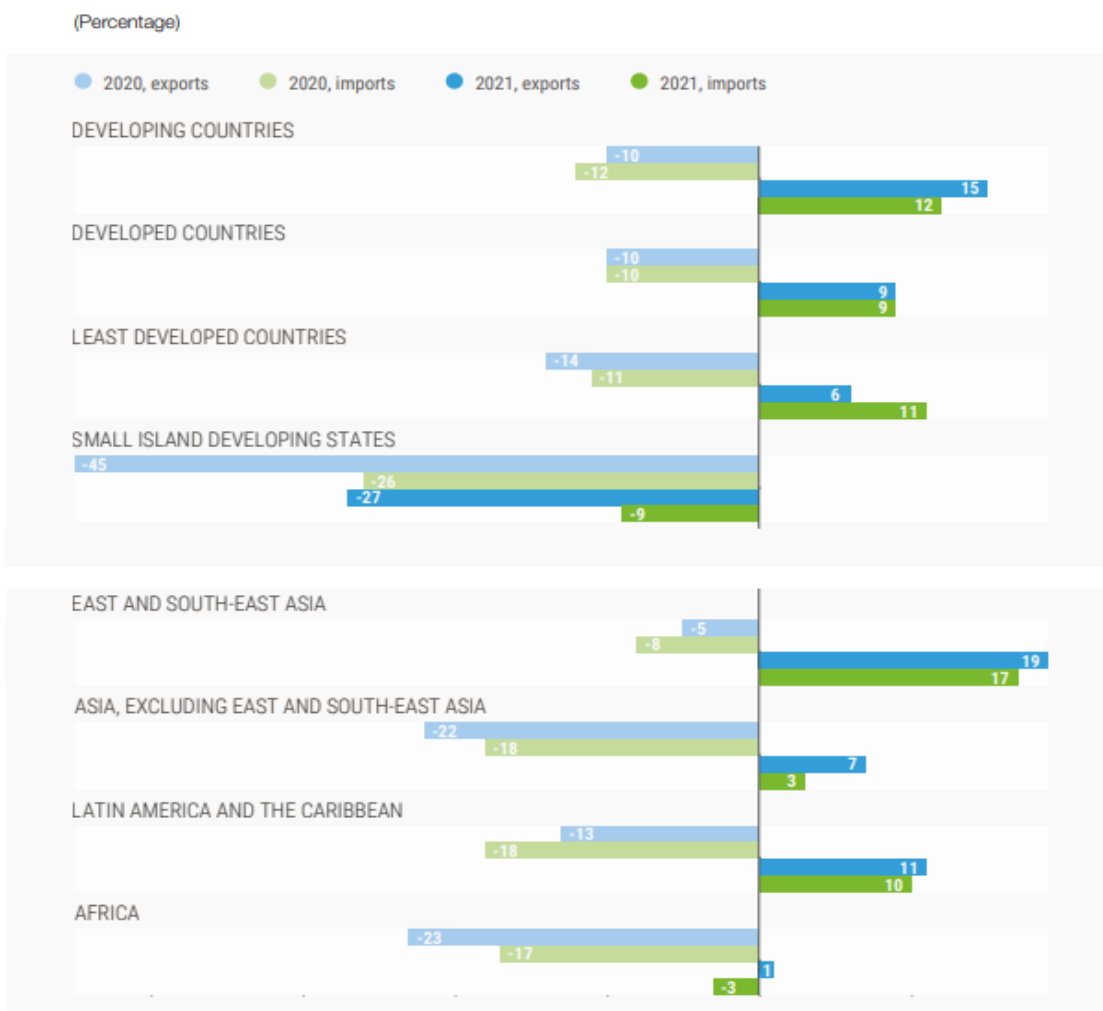
Izvor: Impact of the Covid-19 Pandemic on Trade and Development: Lessons Learned. Dostupno na: https://unctad.org/system/files/official-document/osg2022d1_en.pdf, (20.06.2023.)

U 2021. godini slab oporavak u sektoru turizma bio je neravnomjerno raspoređen po regijama zbog različite stope cijepljenja i razine ograničenja mobilnosti putnika. Sve u svemu, relativno veći oporavak turizma zabilježen je u Americi i Europi, iako su obje bilježe dolaske od 63% ispod razine prije pandemije. Iako se trgovina brže oporavila u godinama iza, visok stupanj neizvjesnosti koji prati područje djelatnosti kao što je turizam, s obzirom na ograničenja povezana s pandemijom u Kini i nedavnu krizu, nastavit će se negativno utjecati na međunarodni turizam. Gubici zbog niske razine turističkih dolazaka doveli su do značajnih negativnih učinaka ne samo u pogledu putovanja i smještaja, već i uzvodnih industrija kao što su one vezane uz hranu, piće, rukotvorine i rekreacijske aktivnosti. Uzimajući u obzir utjecaje na ove usko povezane sektore, pad međunarodnih dolazaka izazvao je procijenjeni gubitak od oko 2,4 trilijuna dolara u globalnom bruto domaćem proizvodu (BDP) u 2020. u usporedbi s razini u 2019. Gubici u 2021. procjenjuju se na oko 1,8 trilijuna dolara, u usporedbi s razinom u 2019. Za mnoga mala gospodarstva, od kojih neka ovise o turizmu preko 50% BDP-a, implikacije pandemije bile su posebno značajne.

Učinak pandemije na trgovinu bio je uistinu globalan, ali su pogođene i zemlje u različitim stupnjevima. Na agregatnoj razini, tijekom pandemije, trgovinski trendovi bili su slični u najmanje razvijenim zemljama, zemljama u razvoju i razvijenim zemljama. Međutim,

obrasci na agregatnoj razini prikrivaju značajne razlike na regionalnoj i nacionalnoj razini. Općenito, gospodarstva u istočnoj Aziji prva su doživjela pad trgovine i prva se oporavila. Nasuprot tome, u gospodarstvima u razvoju u ostatku Azije, učinci su bili posebno štetni za trgovinu, s padom vrijednosti izvoza za više od 50% u 2020. Poremećaji povezani s pandemijom također su rezultirali ostrim padom izvoza iz Afrike i Latinske Amerike 2020., pogoršano padom cijena roba, 2020. godine pad trgovine u malim otočnim državama u razvoju bio je relativno više izražen. Vrijednost trgovine se oporavila u svim regijama i grupacijama zemalja, osim u malim otočnim državama u razvoju, dostižući 2021. razine znatno iznad prosjeka prije pandemije. Trgovina afričkih zemalja ostala je blizu razine iz 2019.

Slika 5. Trgovinski trendovi po regijama i grupama zemalja, promjene u 2020. i 2021. u usporedbi s 2019.

Izvor: Impact of the Covid-19 Pandemic on Trade and Development: Lessons Learned. Dostupno na: https://unctad.org/system/files/official-document/osg2022d1_en.pdf, (20.06.2023.)

3.3. Utjecaj pandemije na gospodarstvo i turizam Hrvatske

Nakon proglašenja pandemija COVID-19 smanjio se broj turista u Republiku Hrvatsku što je bio logičan slijed nakon totalnog „*lockdown-a*“ ili zatvaranja granica i onemogućavanja kretanja ljudi. Kako turizam kao tercijarna djelatnost u Hrvatskoj ima najviše utjecaja na državni proračun tako je to rezultiralo velikom rupom u istom. Razvoj turizma u Hrvatskoj doveo je do stvaranja brojnih radnih mjesta te proširenja ponude, u zadnje vrijeme se sve više razvijaju selektivni oblici turizma kao pokretačka snaga malenih lokalnih zajednica. Jedan od takvih i najpoznatiji je ruralni turizam, ruralna područja su postala mjesto gdje se nude autohtona jela, tradiciju, izvornost i obiteljski posao u ruralnim gospodarstvima. Zaključuje se da je turizam grana koja je najviše u Hrvatskoj osjetljiva na neke nepredviđene događaje i opasnosti baš kao što je bila pandemija COVID-19.

Nakon donošenja ograničavajućih mjera koje se poduzimaju kako bi se borili i spriječili širenje pandemije, utjecaj tih donesenih mjera vidi se iz bruto nacionalnog proizvoda (BDP) u svakoj državi koji određuje razvijenost iste. Tablica 6. pokazuje utjecaj pandemije na BDP određenih zemalja u Europskoj uniji, vrijednosti su iskazane po kvartalima. Jedan kvartal je razdoblje u godini od tri mjeseca. Niti jedna zemlja nije imala rast BDP-a kroz niti jedan kvartal u 2020. godini, a najveći pad od 13,8% je imala EU 27 zemalja. Od promatranih država najveći pad BDP-a je ostvarila Španjolska dok je najmanji ostvarila Irska. Hrvatska je ostvarila ukupni pad od 8,4%. Pozitivnu stopu rasta BDP-a je imala Irska u iznosu od 3,4% na godišnjoj razini. Podaci iz Tablice 6. ukazuju na to koliko je snažan utjecaj pandemije na BDP svake države u Europi te će oporavak istih biti nemoguće vremenski predvidjeti.

Tablica 6. Stope BDP-a na kvartalnoj i godišnjoj razini u 2020. godini

Područje / država	Q1		Q2		Q3		Q4		2020.
	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	Q/(Q-1)	Q/(Q-4)	
EU 27 (od 2020.)	-3,3	-2,7	-11,2	-13,8	11,6	-4,1	-0,5	-4,6	-6,2
Euro-zona 19 (od 2015.)	-3,8	-3,3	-11,6	-14,6	12,5	-4,2	-0,7	-4,9	-6,6
Belgija	-3,4	-2,0	-11,8	-13,9	11,6	-4,3	-0,1	-5,1	-6,4
Bugarska	0,4	2,3	-10,1	-8,6	4,3	-5,2	2,2	-3,8	-4,2
Češka	-3,1	-1,8	-8,7	-10,8	6,9	-5,1	0,6	-4,8	-5,6
Danska	-1,3	0,2	-6,7	-7,5	6,3	-2,2	0,7	-1,5	-2,7
Njemačka	-2,0	-2,2	-9,7	-11,3	8,5	-4,0	0,3	-3,6	-4,9
Estonija	-1,1	0,2	-5,2	-5,5	2,5	-3,5	2,1	-1,9	-2,9
Irska	-3,9	4,1	-2,1	-2,7	11,8	8,9	-5,1	-0,2	3,4
Grčka	0,4	0,1	-13,4	-13,8	3,1	-10,5	2,7	-7,9	-8,2
Španjolska	-5,4	-4,3	-17,8	-21,6	17,1	-8,6	0,0	-8,9	-10,8
Francuska	-5,9	-5,6	-13,5	-18,6	18,5	-3,7	-1,4	-4,9	-8,1
Hrvatska	-1,1	0,3	-15,4	-15,7	8,2	-9,8	2,7	-7,1	-8,4
Italija	-5,5	-5,8	-13,0	-18,2	15,9	-5,2	-1,9	-6,6	-8,9
Cipar	-0,5	1,4	-13,1	-12,6	8,9	-4,7	1,4	-4,5	-5,1
Latvija	-2,3	-1,2	-7,0	-8,6	6,9	-2,8	1,1	-1,8	-3,6
Litva	-0,3	2,5	-6,2	-4,7	6,1	0,1	-0,2	-1,0	-0,8
Luksemburg	-1,6	1,3	-7,3	-7,9	9,3	0,0	1,6	1,4	-1,3
Mađarska	-0,5	1,8	-14,3	-13,4	11,0	-4,8	1,3	-4,1	-5,0
Malta	-2,4	2,1	-14,2	-14,6	8,0	-8,6	3,8	-6,2	-7,0
Nizozemska	-1,6	-0,4	-8,4	-9,1	7,7	-2,4	-0,1	-3,0	-3,7
Austrija	-3,0	-3,6	-10,7	-13,6	11,8	-3,8	-2,7	-5,9	-6,6
Poljska	-0,3	1,9	-9,0	-8,0	7,9	-1,8	-0,7	-2,7	-2,7
Portugal	-4,0	-2,2	-14,0	-16,4	13,4	-5,6	0,2	-6,1	-7,6
Rumunjska	0,6	2,7	-11,8	-10,0	5,6	-5,4	4,8	-1,8	-3,9
Slovenija	-4,8	-3,3	-10,1	-13,0	12,2	-3,0	-1,0	-5,0	-5,5
Slovačka	-5,1	-3,8	-8,3	-12,1	11,6	-2,3	0,2	-2,6	-5,2
Finska	-0,6	-0,6	-4,7	-6,1	3,3	-2,7	0,4	-1,7	-2,8
Švedska	-0,3	0,1	-7,6	-7,7	6,4	-2,2	-0,2	-2,1	-2,8
Norveška	-1,4	0,4	-4,6	-4,4	4,5	-0,1	0,6	-1,1	-0,8
Švicarska	-1,9	-0,6	-7,2	-8,1	7,6	-1,6	0,3	-1,7	-2,9
Ujedinjeno Kraljevstvo	-3,0	-2,4	-18,8	-20,8	16,0	-8,6	---	---	---
Srbija	-0,6	5,0	-9,2	-6,2	7,2	-1,5	2,2	-1,1	-1,0
Turska	0,1	4,6	-11,0	-8,7	15,9	5,4	1,7	5,0	1,8

Izvor: Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). 'Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj', *SKEI-MEDUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS*, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)

Kako se ekonomska aktivnost usporila i pao je BDP utjecaj na stopu nezaposlenosti je bila, također, jaka. U tablici 7. prikazana je ista kroz 2020. godinu za mjesec siječanj, lipanj i prosinac.¹⁹

Tablica 7. Stopa nezaposlenosti i broj nezaposlenih u 2020. godini za neke zemlje Europe

<i>Područje / država</i>	<i>1. mjesec 2020. (%)</i>	<i>6. mjesec 2020. (%)</i>	<i>12. mjesec 2020. (%)</i>	<i>Razl. 12.-1. mjesec (%)</i>	<i>Broj nezaposlenih 12. mj. 2020. (u tis.)</i>
EU 27 (od 2020.)	6,6	7,3	7,4	0,8	15.772
Euro-zona 19 (od 2015.)	7,5	8,0	8,2	0,7	13.411
Bugarska	4,2	5,6	5,3	1,1	177
Češka	1,9	2,6	3,1	1,2	164
Njemačka	3,4	4,3	4,6	1,2	2.016
Irska	5,1	5,3	5,8	0,7	140
Grčka	16,7	17,8	15,8	-0,9	726
Španjolska	13,8	16,0	16,2	2,4	3.741
Francuska	8,2	7,3	7,8	-0,4	2.284
Hrvatska	6,0	8,5	7,7	1,7	137
Italija	9,7	9,3	9,8	0,1	2.435
Mađarska	3,8	5,0	4,1	0,3	200
Austrija	4,4	6,0	5,8	1,4	265
Poljska	6,8	7,5	6,9	0,1	542
Rumunjska	3,6	5,6	5,2	1,6	468
Slovenija	4,1	5,3	5,2	1,1	54
Slovačka	6,0	6,8	6,9	0,9	188
Švedska	7,2	9,2	8,8	1,6	491

Izvor: Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). 'Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj', *SKEI-MEĐUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS*, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)

Iz navedene tablice se može iščitati kako je u EU27 ukupno bilo nezaposlenih 15.772 milijuna osoba. U pandemijske godine najveće mjesečne stope nezaposlenosti su imale Grčka i Španjolska. Najmanje stope od izabranih zemalja Europe ostvarile su Nizozemska, Poljska i Češka. U lipnju Hrvatska je imala najveću stopu nezaposlenosti od čak 8,5%, nakon čega ta stopa lagano pada. Prema podacima ta stopa je nastavila padati i na početku 2021. godine.

Stope nezaposlenosti su prikazane u ublaženom iznosu jer su utjecajem državnih mjera i potpora. Kako bi očuvala radna mjesta država je dala poticaje i isplaćivala naknade kako poslodavac ne bi otpuštao radnike. Da se nisu donijele mjere koje štite radna mjesta radnika stope nezaposlenosti bi bile puno veće. Prema podacima koji su dostupni iz Hrvatskog zavoda

¹⁹ Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). 'Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj', *SKEI-MEĐUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS*, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)

za zapošljavanje broj nezaposlenih u 2020. godini prikazane su u Tablici 8. Dana je usporedba prvog i dvanaestog mjeseca 2020. godine, gdje na početku godine pandemija još nije ni bila. Kod aktivnog stanovništva broj nezaposlenih se povećao za 14,24 %, dok je kod ukupno zaposlenih taj broj porastao skoro zanemarivo 0,28%.

Tablica 8. Stopa nezaposlenosti i broj nezaposlenih u 2020. godini u Republici Hrvatskoj

<i>Pokazatelj</i>	<i>1. mjesec 2020.</i>	<i>12. mjesec 2020.</i>	<i>Indeks 1./12. mjesec 2020.</i>
Aktivno stanovništvo	1.686.724	1.710.906	101,43
Ukupno zaposleni	1.546.800	1.551.061	100,28
Zaposleni u pravnim osobama	1.344.119	1.347.866	100,28
Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	183.505	183.981	100,26
Zaposleni osiguranici poljoprivrednici	19.176	19.214	100,20
Nezaposleni	139.924	159.845	114,24
Stopa registrirane nezaposlenosti (%)	8,3	9,3	112,05

Izvor: Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). 'Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj', *SKEI-MEDUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS*, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)

Turizam je najvažnija gospodarska djelatnost za Hrvatsku, ako se tom pridoda poveznica i s transportnom djelatnosti tada se uviđa važnost tih djelatnosti skupa sa nezaposlenošću u BDP-u Republike Hrvatske te osjetljivost na nestabilnosti i nepredviđene događaje. Stoga je posebno važno usporediti broj dolazaka i noćenja u 2019. i 2020. godini. Godini procvata turizma na jadranskoj obali i godini zatvaranja i onemogućavanja kretanja ljudi. Iz Tablice 9. vidljivo je kako se broj dolazaka i noćenja turista u Hrvatskoj više nego prepolovio, čak za 64% i 55%. Iako se broj domaćih turista povećao u ljetnim mjesecima isti nisu bili dostatni kako bi nadomjestili izostanak stranih turista. Najlošiji dolasci su ostvareni od 3. do 6. mjeseca 2020. godine upravo iz razloga što su mjere donesene za sprječavanje širenja pandemije bile na snazi i tad se može govoriti o totalnom „lockdownu“ ili zatvaranju granica, pa čak i sprječavanju kretanja ljudi i između općina.²⁰

²⁰ Isto djelo, str. 21.

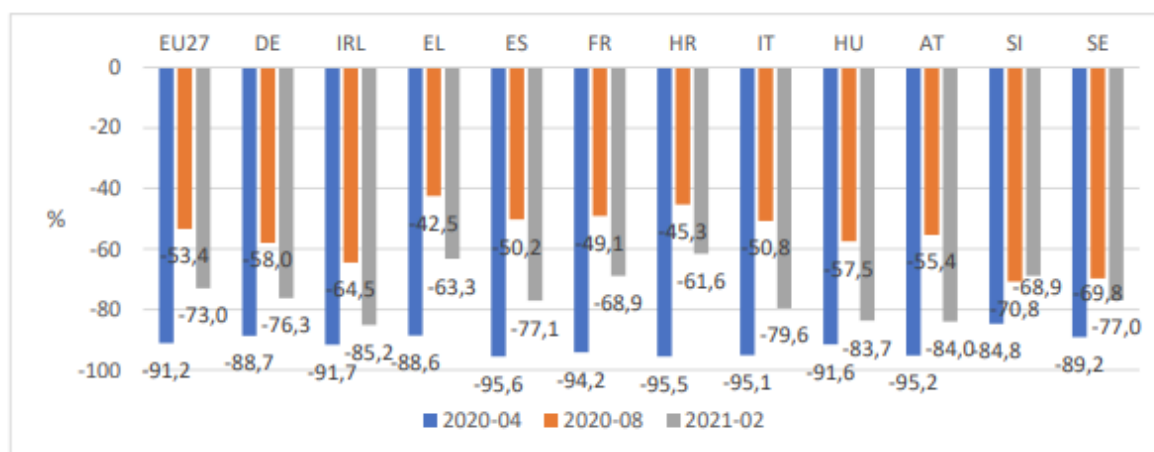
Tablica 9. Broj dolazaka i noćenja u 2019. i 2020. godini u Hrvatskoj

#	<i>Dolasci turista (u tis.)</i>				<i>Noćenja turista (u tis.)</i>			
	2019.	2020.	Indeks 2020./2019.	Ind. 2020. Q3/(Q3-4)	2019.	2020.	Indeks 2020./2019.	Ind. 2020. Q3/(Q3-4)
Ukupno	19.566	7.001	35,78	46,4	91.243	40.794	44,71	54,2
Domaći turisti	2.213	1.456	65,79	101,0	7.095	5.415	76,32	102,2
Strani turisti	17.353	5.545	31,95	42,1	84.148	35.379	42,04	51,1

Izvor: Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). 'Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj', *SKEI-MEDUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS*, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)

Zatvaranje država utjecalo je i na odvijanje zračnog prometa, države su smanjile broj letova posebno turističkih te podaci o tom smanjenju se mogu iščitati iz Slike 6. Podaci su dani za 4. i 8. mjesec 2020. godine te 2. mjesec 2021. godine. Gledajući tablicu vidi se smanjenje za više od 90% broja letova na razini EU27 u 4. mjesecu pandemijske godine. Ta situacija se popravlja malo u kolovozu kad je i broj slučajeva COVID-a 19 bilo manje pa se broj letova povećao. Međutim u 2. mjesecu 2021. godine dogodio se ponovni pad od čak 73%.

Slika 6. Stope smanjenja turističkih letova u zemljama kroz četvrti i osmi mjesec 2020. te drugi mjesec 2021. godine

Izvor: Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). 'Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj', *SKEI-MEDUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS*, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)

Analizirajući mjesečnu statistiku za Hrvatsku tada se vidi smanjenje broja turističkih letova u travnju 2020 za više od 95% kad je nastupio totalno zatvaranje države kad je imala sveukupno jedva 336 letova. Kolovoz iste godine broji najveći porast letova od 8.842. Nakon

kolovoza ponovno ide smanjenje broja turističkih letova sve do studenoga nakon čega ide stagnacija istih te u veljači 2021. godine ima smanjenje od 61%.

Mjere „lockdown-a“ i ograničenosti kretanja ljudi utjecalo je značajno na promet i u trgovini. Promjene u stopama u trgovini na malo u Hrvatskoj kroz 2020. godinu mogu se vidjeti u Tablici 10. Ako se pogleda ukupni promet u cijeloj godini trgovaca na malo onda se on smanjio za 4,9% u odnosu na prethodnu godinu. Pad tog prometa je veći kod ukupnog prometa svih poslovnih subjekata koji se bave trgovinom na malo i on iznosi 6,3% u odnosu na 2019. godinu. Travanj 2020. godine kad je Hrvatska bila totalno zatvorena taj pad je bio najveći, čak od 25%. U svibnju 2020. godine popuštaju mjere zaključavanja i ograničavanja kretanja ljudi pa je zabilježeno ponovno povećanje prometa.

Tablica 10. Stope promjena u trgovini na malo

#	2020./2019.						
	3. mj.	4. mj.	5. mj.	8. mj.	11. mj.	12. mj.	1.-12. mj.
<i>Ukupni promet trgovaca na malo (NKD 47)</i>							
Nominalno	-4,9	-24,8	-7,3	-7,3	0,3	-3,4	-4,9
Realno	-5,0	-24,0	-5,7	-6,5	1,5	-1,7	-4,4
<i>Promet od trgovine na malo</i>							
Nominalno	-6,8	-26,3	-9,4	-9,4	-1,9	-4,8	-6,3
Realno	-7,0	-25,5	-7,8	-8,6	-0,7	-3,2	-5,8

Izvor: Kunji, Ž., i Stojanović, S. (2021). 'Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj', *SKEI-MEĐUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS*, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)

3.4. Gospodarske mjere za ublažavanje krize u Hrvatskoj

Vlada Republike Hrvatske je morala donijeti neke mjere kako bi ublažila negativne učinke pandemije COVID-19 na ekonomsko stanje u gospodarstvu. Počevši od ožujka 2020. godine kad je krenuo totalno zaključavanje i ograničavanje kretanja, Vlada je donosila mjere koje su nazvane „paketi mjera“ za različita pogođena područja Republike Hrvatske s ciljem ublažavanja krize koja je posljedica primjene epidemioloških mjera za sprječavanje širenja COVID-a 19. Najznačajnija mjera je svakako bila ona za očuvanje radnih mjesta onih djelatnosti koje su bile izravno pogođene pandemijom tj. čija je gospodarska djelatnost bila onemogućena. Gospodarstvenici iz pogođenih sektora su dobivali financijske potpore za svoje zaposlenike kako ne bi došlo do otpuštanja istih. Neki od izrazito pogođenih sektora gospodarstva su prijevoz, skladišta, prerađivačka industrija, ugostiteljstvo te smještajni objekti. Kriteriji za dobivanje navedenih potpora su bili dokazi o otkazu rezervacija, padu prometa u odnosu na godinu prije pandemije, nemogućnost isporuke proizvoda, otežane nabavke sirovina i alata za rad i slično. Vlada RH je željela očuvati 125.486 radnih mjesta. Mjera nazvana “Potpore za očuvanje radnih mjesta u djelatnostima pogođenim COVID-19 (koronavirusom)” omogućila je isplatu plaća radnicima u visini od 3.250 kn za ožujak te po 4.000 kn za travanj i svibanj kao i isplatu doprinosa.

Prvi paket mjera za pomoć usvojen je već u ožujku 2020. godine. Paket je sadržavao 63 mjere, a njegova procijenjena vrijednost bila je 30 milijardi kuna.²¹ Provedbu navedenih aktivnosti zaduženo je devet ministarstava, dok je nadzor nad provedbom bio u nadležnosti potpredsjednika vlade i ministra financija. Kako bi se te mjere mogle sprovesti u djelo izmijenilo se i dopunilo 16 zakona iz resora financija, rada i mirovinskog sustava, gospodarstva, poduzetništva, turizma, poljoprivrede, mora, prometa i infrastrukture i slično. Najvažnije mjere koje su u paketu sadržane odnose se na odgodu javnih davanja, osiguranje minimalne plaće i krediti za likvidnost. Odgodilo se plaćanje poreza na dohodak, dobit, doprinosi za mirovinsko i zdravstveno osiguranje sa mogućnošću produljenja tri mjeseca. Na taj način se radilo na očuvanju radnih mjesta kroz sufinanciranje troška minimalne plaće po stalno zaposlenom u 100-tnom iznosu. Krediti za likvidnosti i radni kapital namijenjeni su mikro, malim i srednjim poduzetnicima u iznosu do 25.000 eura, uz poček vraćanja do 12 mjeseci i nisku kamatnu stopu.

²¹Vlada RH, 2020. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/>, (12.06.2023.)

Većina donesenih mjera odnosila se na tromjesečno razdoblje uz mogućnost njihova produljena sukladno epidemiološkoj situaciji.²²

²² Vlada RH, 2020. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/>, (12.06.2023.)

4. AKTIVNOSTI GRADA DUBROVNIKA ZA VRIJEME KRIZE UZROKOVANE KORONAVIRUSOM

Kako bi se ublažila posljedica krize koja je uzrokovana pandemijom koronavirusa nazvanog COVID-19 Grad Dubrovnik je pripremio paket mjera za ranjive skupine i gospodarstvenike. Mjere koje su se donijele odnosile su se na dvije kategorije, jedna kategorija su građani koji se nalaze u ekonomski nezavidnoj situaciji na način da su ostali bez svojih radnih mjesta uslijed trajanja pandemije dok druga kategorija su mjere za pomoć gospodarstvenicima. Gradska uprava Grada Dubrovnika prilikom osmišljavanja mjera vodila se trima mogućim scenarijima kako će pandemija utjecati na lokalno gospodarstvo, a paralelno s predstavljenim mjerama osmišljavala se i njihova nadogradnja ovisno od epidemiološke situacije u razdobljima koji su uslijedili. Paket mjera koji su doneseni za prvu kategoriju, tj. ranjive skupine, iznosile su 17,15 milijuna kuna, dok su mjere za gospodarstvenike u vidu financijskog oprosta iznosile 28,75 milijuna kuna.²³

4.1. Informiranost građana

Kako bi građani u svakom trenutku mogli imati informaciju o trenutnom stanju pandemije koronavirusa Grad Dubrovnik je na svojoj službenoj stranici www.dubrovnik.hr otvorio domenu pod nazivom COVID-19²⁴. Osim toga, osnovan je krizni stožer koji se sastojao od svih žurnih službi u gradu kako bi iste bile na raspolaganju tijekom pandemije koronavirusa da bi mogle djelovati ako zatreba.

Stožer civilne zaštite Grada Dubrovnika je u svojim prostorijama izdavao propusnice za napuštanje mjesta prebivališta, naime Nacionalni stožer civilne zaštite je donio odluku u kojoj se građanima zabranjuje napuštanje mjesta prebivališta, osim kad postoji neki neodgovorni razlog za to. Neki od tih razloga su mogli biti briga za starije i nemoćne, posao, kupnja nekih osnovnih medicinskih potrepština i slično. Ako je jedan od ovih vitalnih razloga opravdan

²³ Grad Dubrovnik. Dostupno na: https://www.citiesforglobalhealth.org/sites/default/files/documents/2020-03/City%20of%20Dubrovnik_COVID-19%20_measures.pdf, (12.06.2023.)

²⁴ Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/covid19-coronavirusstanje-obavijesti>, (12.06.2023.)

Stožer bi izdavao propusnice na 12 sati, nakon isteka isti su se morali vratiti u mjesto prebivališta. Sve je to odrađeno na način da beskontaktnim putem građani dobiju propusnicu, tj. putem maila.

Kako bi građani na vrijeme dobili kvalitetnu informaciju stanja na području grada Dubrovnika, ali i cijele Hrvatske o situaciji sa koronavirusom te broju zaraženih Stožer i Grad su osnovali i Viber grupu u kojoj su se nalazili videa, fotografije, informacije svakodnevno.²⁵

4.2. Paketi mjera za gospodarstvenike i ranjive skupine

Grad Dubrovnik svoj paket mjera, kako je već rečeno, podijelio je u dvije kategorije. Jedna se odnosi na ranjive skupine ljudi, dok druga se odnosi na gospodarstvenike. Oni gospodarstvenici koji ne mogu obavljati svoju djelatnost spadaju u ovu kategoriju i dobivaju potpore, a sve sukladno Odlukama Stožera civilne zaštite Republike Hrvatske te nisu oslobođene plaćanja javne površine ili dijela najma. Također, jako je bitno da isti nemaju dug prema Gradu Dubrovniku do kraja 2019. godine i bilo kojem trgovačkom društvu u vlasništvu Grada Dubrovnika (Vodovod Dubrovnik, Vrtlar, Sanitat, Boninovo i sl.) Novčana potpora je pokrivala dio troškova najma poslovnog prostora. Uvjeti koji su morali biti ispunjeni da bi se potpora dodijelila navedenom gospodarstveniku su postojanje ugovora o najmu te uredno izvršavanja obveza do kraja 2019. godine te dokaz obvezi plaćanja najamnine za tri mjeseca (travanj, svibanj i lipanj).

Neke od mjera koje su još donesene, a važno ih je spomenuti su²⁶:

- smanjenje zakupa javnih površina za 70%,
- plaćanje reklama se ukida za navedena tri mjeseca,
- spomenička renta, koncesijska odobrenja te porez na dohodak i prirez se ukidaju,

²⁵ Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/vijesti/novaviber-zajednica-grada-dubrovnika-covid-19-13785%20>, (21.06.2023.)

²⁶ Grad Dubrovnik. Dostupno na: https://www.citiesforglobalhealth.org/sites/default/files/documents/2020-03/City%20of%20Dubrovnik_COVID-19%20_measures.pdf, (21.06.2023.)

- ukidanje paušala privatnih iznajmljivača,
- umanjeње komunalne naknade za 15%.

Uvjet ovih mjera je, kako je već navedeno, uredno ispunjavanje svojih obaveza od strane gospodarstvenika prema Gradu Dubrovniku.

Druga kategorija pomoći su građani koji su proglašenjem pandemije ostali bez svojih radnih mjesta. Njihove mjere odnose se na²⁷:

- plaćanje najma stanova koji se nalaze u vlasništvu Grada Dubrovnika za drugi kvartal 2020. godine,
- financijske pomoći za kućanstva bez prihoda,
- sufinanciranje troškova stanovanja za obitelji koje su podstanari i bez primanja,
- oprost duga za vodu i odvoz smeća istim obiteljima,
- oprost plaćanja komunalne naknade Gradu,
- sve obitelji u drugom kvartalu su bile oslobođene plaćanja dječjih vrtića,
- umanjeње komunalne naknade za 15%,
- ukidanje plaćanje mjesečne naknade za parking tvrtki Sanitat d.o.o. i slično.

Iste su uredno provođene.

²⁷ Grad Dubrovnik. Dostupno na: https://www.citiesforglobalhealth.org/sites/default/files/documents/2020-03/City%20of%20Dubrovnik_COVID-19%20_measures.pdf, (21.06.2023.)

4.3. Utjecaj pandemije na prihod Grada Dubrovnika

Grad Dubrovnik doživljavao je svoj procvat, posebno u godini 2019. u kojoj je obarao rekorde po dolascima turista i posjećenosti gradu. Sezona više nije bila koncipirana samo na mjesec od travnja do studenog nego se produžila na cijelu godinu. Sve to je donosilo Gradu ogromne prihode. Međutim, u 2020. godini Grad Dubrovnik se, kao i ostatak svijeta, suočio sa izazovima koje je donijela pandemija COVID-19. Iako je imala prvenstveno utjecaj na zdravstveno stanje ljudi, zbog mjera koje su bile potrebne kako bi se spriječilo njeno širenje utjecala je i na svjetsku ekonomiju. Grad Dubrovnik se može smatrati jednim od ekonomski najpogođenijih jedinica lokalne samouprave u RH jer grana gospodarstva s kojom se ovo područje bavi jest turizam. Turizam je najpogođenija djelatnost upravo zbog mjera uslijed pandemije, tj. ograničavanje broja ljudi i totalno zatvaranje gospodarstava. Sve to je u velikoj mjeri utjecalo na proračun Grada, još ako se uzme u obzir da je Gradsko vijeće donijelo niz mjera za gospodarstvenike i ugrožene skupine ljudi kako bi sačuvali radna mjesta i propadanje ugostitelja, onda se taj jaz između 2019. i 2020. godine jasno vidi.²⁸ Kako bi se vidio utjecaj pandemije na gospodarstvo i proračun Grada Dubrovnika usporediti će se 2019. godina i godine pandemije.

²⁸ Grad Dubrovnik. Obrazloženje proračuna. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/155/Obrazlozenje-godisnjeg-izvjestaja-o-izvršenju-proracuna-Grada-Dubrovnika-za-2020-godinu.pdf>, (22.06.2023.)

Tablica 11. Prihodi poslovanja Grada Dubrovnika u 2019., 2020. i 2021. godine u 000 kuna

<i>PRIHODI</i>	<i>2019</i>	<i>2020.</i>	<i>2021.</i>
Prihodi od poreza	181.268	123.877	134.544
Pomoći	61.945	96.519	95.943
Prihodi od imovine	190.683	46.776	64.347
Prihodi od administrativnih pristojbi	128.811	87.675	88.364
Ostali prihodi	50.494	14.469	14.527
Prihod od prodaje ne proizvedene imovine	4.825	611	1.366
Prihodi od prodaje proizvedene imovine	1.830	1.203	2.447
Primici od financijske imovine	642	16	28
Primici od zaduživanja	73.902	168.850	74.393
Višak prihoda iz prethodnog razdoblja			
<i>UKUPNO</i>	<i>694.400</i>	<i>539.996</i>	<i>475.959</i>

Izvor: Izrada autorice prema podacima dostupnim na www.dubrovnik.hr (22.06.2023.)

Ostvareni prihodi i primici koje je Grad Dubrovnik imao u predpandemijskoj godini i godinama na koje je utjecala pandemija 2020. i 2021. se može vidjeti u Tablici 11. Ukupni prihodi Grada Dubrovnika su na najvećoj razini bili 2019. godine, do tada se samo povećavali i iznosili su te rekordne godine 694.400.000,00 kuna. Najveći udio u ukupnim prihodima čine prihodi od imovine sa 28,83% te prihodi od poreza 27,65%. Značajan rast prihoda u 2019. godini se dogodio zbog iskorištavanja sve više sredstava iz EU fondova, također značajan rast prihoda od imovine dogodio se zbog početka naplate sredstava od koncesije na žičaru.

U 2020. godini svijet pa i Grad se suočio sa zatvaranjem gospodarstva uslijed pandemije te kao najvažnija djelatnost Dubrovnika turizam je bio onemogućen. Zaustavljanje gospodarstva djelovalo je na prihode Grada, nemogućnost normalnog poslovanja gospodarstvenika i mjere koje su donesene od strane Gradskog vijeća kako bi se sačuvala radna mjesta dovele su do ukupnog prihoda u 2020. godini od 539.996.000,00 kn. Naime mjere pomoći gospodarstvenicima i ugroženim skupinama ljudi koji su ostali bez plaća utjecali su na smanjenje prihoda od administrativnih pristojbi, prihoda od imovine te prihoda od poreza. Prihodi od mirovine su čak za 75% manji u odnosu na 2019. godinu upravo zbog pandemije i onemogućavanja turističke sezone koja je bila kraća nego inače, ograničena samo na srpanj i kolovoz. Kako je bio smanjeni broj turista u Gradu tako se manje kupovalo ulaznica za muzeje, zidine i slično. Iz tablice je vidljivo kako su se prihodi od pomoći povećali za 56%, što se odnosi na obvezu uključivanja u proračun pomoći proračunskim korisnicima kao plaće zaposlenika škola, a sve prema Uputi Ministarstva financija. Također, velika razlika se vidi i kod prihoda od prodaje ne proizvedene imovine gdje su isti u 2019. godini iznosili skoro 5 milijuna kuna dok je u 2020. godini svega 611 tisuća. Grad se u 2020. godini zadužio kod Zagrebačke banke kako ne bi postojao problem sa likvidnošću dugoročno za 80 milijuna kuna čija su se sredstva koristila i u 2021. godini.²⁹

Kroz 2021. godinu nije bilo neke velike promjene što se tiče mjera i gospodarskih aktivnosti uslijed pandemije COVID-a 19. Mjere i ograničenja su postojala i dalje, iako u smanjenom obliku upravo zbog pojave cjepiva i cijepljenja većeg dijela stanovništva. Iz Tablice 11. je vidljiv blagi porast svih kategorija prihoda, a razlog je tom djelomično povećanje gospodarske aktivnosti. U 2021. godini turistički promet bio je nešto bolji. Veći broj posjetitelja u Gradu Dubrovniku izravno je utjecao na povećanje prihoda od prodaje ulaznica. Najveće odstupanje u odnosu na prethodnu 2020. godinu se vidi kod prihoda od proizvedene imovine gdje se sa 1.203.000,00 kn povećali na 2.447.000,00 kuna, što znači povećanje od čak 103%. Ukupni prihodi Grada Dubrovnika za 2021. godinu su iznosili 475.959.000,00 kn, što je manja razina od 2020.

²⁹ Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/155/Obrazlozenje-godisnjeg-izvjestaja-o-izvršenju-proracuna-Grada-Dubrovnika-za-2020-godinu.pdf> (22.06.2023.)

Tablica 12. Usporedba ostvarenih prihoda proračuna kroz pet godina u 000 kuna

PRIHODI	Ostvarenje 2017.	Ostvarenje 2018.	Ostvarenje 2019.	Ostvarenje 2020.	Ostvarenje 2021.
1	2	3	4	5	6
Porezni	153.584	180.140	181.268	123.877	134.544
Neporezni (bez potpora)	227.873	283.642	340.879	134.152	149.693
Kapitalni	27	1.343	6.192	1.689	3.611
Potpore	20.191	27.036	52.591	37.057	28.285
Primici od zaduženja	95	19.139	74.544	168.625	74.421
Viškovi iz prethodnih razdoblja	3.123	26.103	34.306	15.995	11.075
Ukupno	404.893	537.403	689.780	481.395	401.629

Izvor: Grad Dubrovnik. Dostupno na: www.dubrovnik.hr (17.07.2023.)

Prema izvještajima Grada Dubrovnika koji se mogu pronaći na službenim stranicama, a odnosi se na ostvarenje proračuna, u Tablici 12. se nalaze podaci usporedbe ostvarenih prihoda proračuna kroz petogodišnje razdoblje, 2017. do 2021. godine. Podaci ukazuju na konstantni trend rasta kroz prve tri godine, od 2017. do 2019. godine, nakon toga slijedi pad. Značajan pad prihoda vezan je za 2020. godinu i pojavu koronavirusa. Iz tablice se vidi pad svih skupina prihoda, dok je najznačajniji pad vidljiv kod neporeznih prihoda u odnosu na 2019. godinu. U 2021. godini vidi se blago povećanje prihoda poreznih i ne poreznih mada je to povećanje beznačajno u usporedbi sa 2019. godinom. Ukupni primici i prihodi proračuna Grada Dubrovnika u 2021. godini je manji čak i od razine iz 2017. godine kad su primici od zaduživanja bili na najmanjoj razini u odnosu na razdoblje promatranja.

Porezni prihodi su za sve lokalne jedinice samouprave, a tako i za Dubrovnik, najznačajniji prihod. Taj prihod je rastao do 2020. godine nakon čega se značajno smanjuje nakon ekonomske krize koja je nastala radi nemogućnosti normalnog funkcioniranja gospodarstva. Skoro ne postojeća turistička sezona uzrokovala je smanjenje zapošljavanje pa s tim pada i prihod od poreza na potrošnju te to rezultira smanjenjem poreznog prihoda u proračunskom prihodu Grada. U 2021. godini se stanje sa turističkom sezonom popravilo, iako u skraćenom obliku (srpanj i kolovoz), prihodi od poreza rastu ali u malom postotku te su i dalje niži od ostvarenja kroz godine gdje nije bilo pandemije.

Tablica 13. Struktura prihoda od poreza proračuna Grada Dubrovnika kroz 2019., 2020. i 2021. godinu u kunama

POREZNI PRIHODI	2019.	2020.	2021.
Porez i prirez na dohodak	144.879.639	99.071.743	110.204.427
Porez na imovinu	23.445.191	22.020.581	18.091.255
Porez na robu i usluge	12.942.932	2.784.343	6.248.399
UKUPNO	181.267.762	123.876.667	134.544.081

Izvor: Izrada autorice prema podacima dostupnim na www.dubrovnik.hr (17.07.2023.)

Tablica 13. pokazuje strukturu poreznog prihoda kroz 2019. godinu koja je bila rekordna godina po ostvarenom proračunu te u dvije pandemijske godine 2020. i 2021. Porezni prihodi su najvažniji za Grad Dubrovnik te se sastoje od poreza i prireza na dohodak, poreza na imovinu te poreza na robu i usluge. Više od 80% poreznog prihoda čini porez i prirez na dohodak, i najvećeg je iznosa zbog tog što je izravno povezan sa zapošljavanjem u turističkoj djelatnosti, zato je njegov pad bio najveći. Iz tablice se vidi smanjenje istog za 45.807.896 kuna u odnosu na godinu 2019. Porez na imovinu, s druge strane, ima najmanji pad u pandemijskoj godini za 6,8% jer je tržište nekretnina bilo najmanje pogođeno ekonomskom krizom u 2020. godini. Kako se porez na imovinu sastoji od poreza na nekretnine, kuće za odmor, tako je taj dio poreznog prihoda bio ne osjetljiv na pandemiju koronavirusa. Kako je poslovanje uslužnih djelatnosti bilo onemogućeno u dijelu 2020. godine, tako je porez na robu i usluge bio za 78,5% manji u odnosu na 2019. godinu. U 2021. godini dolazi do blagog oporavka poreznog prihoda ali i dalje u manjem iznosu nego je to bilo u 2019. godini.

Tablica 14. Neporezni prihodi u 2019., 2020. i 2021. godini u 000 kuna

NEPOREZNI PRIHODI	2019.	2020.	2021.
Pomoći od međunarodnih organizacija	2.683	1.648	497
Pomoći iz proračuna	6.364	8.242	2.428
Pomoći unutar opće države	7.945	6.989	2.696
Pomoći izravnanja dec. funk.	10.141	12.226	12.877
Pomoći temeljem prijenosa EU sredstava	25.458	7.953	9.785
Prihodi od financijske imovine	2.911	6.724	1.861
Prihodi od nefinancijske imovine	186.095	39.474	61.799
Administr. upravne pristojbe	37.638	14.410	11.757
Komunalni doprinos	24.585	31.871	29.081
Komunalna naknada	50.827	33.024	35.242
Ostali prihodi	38.823	8.648	9.955
UKUPNO	393.470	171.209	177.978

Izvor: Izrada autorice prema podacima dostupnim na www.dubrovnik.hr (17.07.2023.).

Neporezni prihodi su, zajedno sa poreznim, čine prihode proračuna. Neki od neporezni prihoda su različite pomoći (međunarodnih organizacija, države, proračuna, EU fondova), prihodi od financijske i nefinancijske imovine, pristojbe, komunalni doprinosi i naknada te ostali prihodi. Ovi prihodi čine čak 60% od ukupnih gradskih prihoda u 2019. godini. Veliki pad u pandemijskoj godini se posebno vidi u prihodima od nefinancijske imovine, čak za 78% u odnosu na 2019. godinu. U nefinancijske prihode spadaju naknade od koncesija, zakupa i iznajmljivanja imovine, ulaznice od gradskih zidina i drugi. Prihodi od administrativnih pristojbi u 2020. godini su za 62% manji u odnosu na prethodnu godinu. Jedino povećanje za čak 3.813.000 je ostvareno kod prihoda od financijske imovine, a čine je prihodi od kamata na depozite po viđenju i kamate na vrijednosne papire te zatezne kamate. Kroz 2021. neporezni prihodi su u većem iznosu za 45% od ostvarenja u 2020. godini.

Kako bi se mogla sagledati cjelokupna slika proračuna Grada Dubrovnika, uz prihode potrebno je i promotriti ukupne rashode, odnosno smanjene ekonomske koristi od vlastite imovine ili povećanju svojih obaveza. Rashodi se u proračunu Grada klasificiraju po nekim glavnim obilježjima, te su prema zakonskoj regulativi podijeljeni na rashode poslovanja i rashode za nabavu nefinancijske imovine. Izdaci poslovanja se odnose na plaće i doprinose zaposlenih, materijalne i financijske rashode, subvencije, pomoći, naknade, donacije i ostale

rashode. S druge strane, rashodi za nabavu nefinancijske imovine klasificiraju se po vrstama nabavljene nefinancijske imovine. Ukupni rashodi kroz 2019. godinu koja je bila rekordna po visini proračuna i u dvije pandemijske godine 2020. i 2021. prikazani su u Tablici 15.³⁰

Tablica 15. Rashodi Grada Dubrovnika u 2019. 2020. i 2021. godine u 000 kuna

<i>RASHODI</i>	<i>2019.</i>	<i>2020.</i>	<i>2021.</i>
Rashodi za zaposlene	140.065	178.077	191.566
Materijalni rashodi	184.659	124.484	119.615
Financijski rashodi	4.660	893	11.694
Subvencije	24.485	21.358	22.846
Pomoći	47.109	27.750	8.043
Naknade građanima i kućanstvima	25.763	24.756	24.818
Donacije i ostali rashodi	64.725	30.589	32.897
Rashodi za nabavu ne proizvedene imovine	25.788	7.534	879
Rashodi za nabavu proizvedene imovine	85.585	84.106	28.974
Dodatna ulaganja na imovini	81.490	34.143	29.384
Izdaci za dane zajmove	0	0	0
Izdaci za dionice i udjele u glavnici	16.979	0	119
Izdaci za otplatu glavnice zajmova	11.254	3.568	22.064
<i>UKUPNO</i>	<i>712.562</i>	<i>537.258</i>	<i>492.899</i>

Izvor: Izrada autorice prema podacima dostupnim na www.dubrovnik.hr (17.07.2023.)

³⁰ Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/155/Obrazlozenje-godisnjeg-izvjestaja-o-izvršenju-proracuna-Grada-Dubrovnika-za-2020-godinu.pdf> (22.06.2023.)

Ukupni rashodi Grada Dubrovnika u 2019. godini su iznosili 712.562.000 kuna, dok su 2020. godine smanjeni za čak 32% i iznosili su 537.258.000 kn. Naime, kako je pandemija koronavirusa donijela smanjenje ukupnih prihoda tako se radilo i smanjenju i racionalizaciji svih skupina rashoda, što se vidi iz tablice. Rast je evidentiran samo kod rashoda za zaposlene, za 27% u odnosu na 2019. godinu. Razlog tog povećanja je Uputa Ministarstva financija Republike Hrvatske, a koja je već spomenuta u tekstu, prema kojoj u proračun ulazi i izdatak za zaposlene u školama prvi put u 2020. godini. Sukladno tome, na prihodovnoj strani računovodstveno se evidentiraju i prihodi od pomoći iz državnog proračuna što se vidjelo iz Tablica prihoda. Najveća odstupanja u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu odnosi se na financijske rashode, čak 82% manji iznos, te rashode za nabavu proizvedene dugotrajne imovine (smanjenje za 70%) i dodatnim ulaganjima na imovinu (manji za 58%). Pad kupovine zemljišta, građevinske objekte, strojeve i postrojenja jedan je oblik racionalizacije troškova sukladno padu prihoda Grada.

U 2021. godini Grad Dubrovnik je bio suočen sa mjerama koje su donesene kako bi se utjecalo na smanjenje prijenosa virusa COVID-19. Odluke koje Gradsko vijeće donijelo o pomoći gospodarstvenicima i ranjivim skupinama ljudi su se i dalje produžile. Naime, isti su bili ograničeni obavljati svoju djelatnost kako bi im pomogao Grad je donio mjere kako bi se smanjio negativan ekonomski utjecaj na poslovanje istih. Ukupni rashodi su se smanjili u odnosu na 2020. godinu za 8,2% sve zbog opetovane racionalizacije troškova Grada Dubrovnika. Rast je evidentan kod rashoda za zaposlene iz istih razloga kao i u porastu istih troškova kod 2020. godine.

Najveće odstupanje u 2021. godini vidimo iz Tablice 15. kod financijskih rashoda te izdataka za otplatu glavnice primljenih kredita i zajmova. Razlog povećanja ovih rashoda u odnosu na 2020. godinu je moratorij na otplatu kredita HBOR-a koji se odnosio na cijelu 2020. godinu dok su se u 2021. godine kreditne obveze redovno otplaćivale sukladno ugovorima.

Iz financijskih izvještaja, točnije prihoda i rashoda, kroz ove dvije najjače pandemijske godine se vidi utjecaj turističke djelatnosti na sve sfere života u Gradu Dubrovniku. Bilo je

potrebno zaduživanje kako bi se tekuće obveze (likvidnosti) mogle izvršavati. Pandemija je u velikoj mjeri utjecala na prihode pa se sukladno tome i rashodi racionalno smanjili.³¹

4.4. Planovi u razdoblju 2022. – 2024.

Nastankom neplaniranih događaja kao što je pandemija COVIDA -19 promijenilo se dotadašnje planiranje proračuna u Gradu Dubrovniku i više se prati situacija na globalnom tržištu. Nepredvidivost pandemije i ovisnost o turizmu nagnalo je Grad Dubrovnik na alokaciju resursa sukladno razvojnim prioritetima Grada pri projekciji i planovima u razdoblju od 2022. godine kroz dvije godine, sve do 2024. godine. Gradsko vijeće, kako je već poznato, usvaja proračun i projekciju proračuna za sljedeće dvije godine. Kako je zakonski određeno, projekcije proračuna ili planovi se donose na detaljnijoj analizi klasifikacije ekonomskih varijabli, dok se proračun se donosi na manje detaljnijoj razini. Kad Gradsko vijeće usvoji proračun i projekcije ili planove za sljedeće dvije godine to daje fleksibilnost u izvršavanju proračuna i planova jedinica lokalne i područne samouprave pri provođenju svojih projekata i aktivnosti.

Naime, Zakon o proračunu doprinosi cjelovitosti proračuna te efikasnijem upravljanju proračunskim sredstvima, a s druge strane korisnicima daje autonomiju u korištenju namjenskih sredstava. Cjelovitost proračuna podrazumijeva uključivanje namjenskih i vlastitih prihoda korisnika u proračun jedinica lokalne i područne samouprave. Zakon omogućava i prebacivanje iz jedne godine u drugu namjenske primitke i prihode ukoliko isti nisu iskorišteni u toj godini. Isti Zakon svojim Člankom 48. propisuje obveznu uplatu namjenskih sredstava koje ostvare proračunski korisnici u proračun nadležne jedinice lokalne samouprave, bilo da se radi o pomoći, donaciji, prihodu za posebne namjene, primici od zaduživanja ili prodaje dionica i udjela. Sadržaj proračuna je definiran istim Zakonom o proračunu i on je obavezan za naredne godine, te se sastoji od više povezanih plansko-financijskih akata u cjelini koja omogućava provedbu proračuna prema načelima.³²

³¹ Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/155/Obrazlozenje-godisnjeg-izvjestaja-o-izvršenju-proracuna-Grada-Dubrovnika-za-2020-godinu.pdf> (22.06.2023.)

³² Zakon o proračunu. NN 144/21. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/283/Zakon-o-prora%C4%8Dunu>, (22.06.2023.)

Prihodi poslovanja

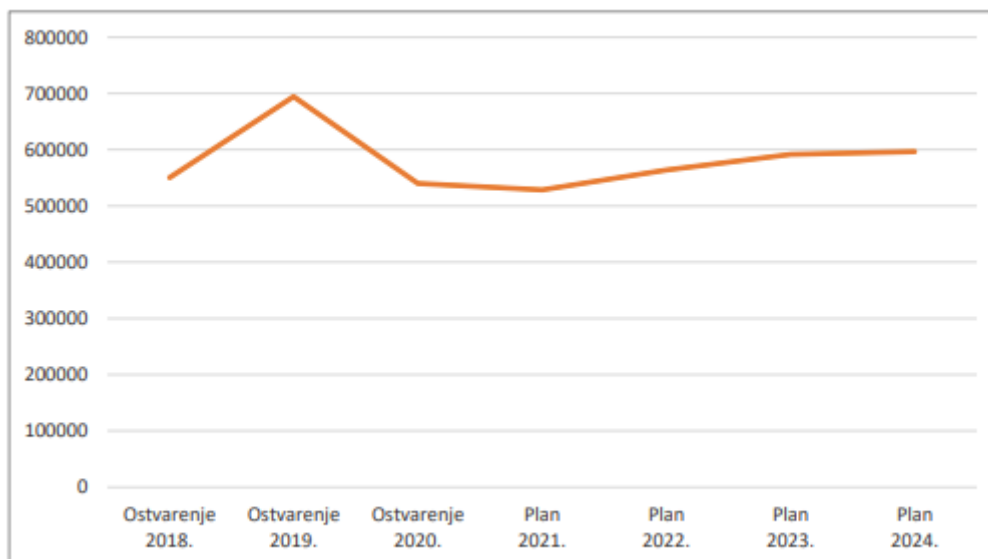
Projekcija ili plan prihoda i rashoda za Grad Dubrovnik za 2022. godinu su planirani na razini za 25,3% većoj od one u 2021. godini i iznosili bi 558.424.400 kuna. To uključuje, kako je već poznato, prihode od poreza, pomoći, prihode od imovine, administrativnih pristojbi te ostale prihode.

Tablica 16. Ukupni prihodi i primici proračuna (bez planiranih viškova i manjkova)

(u 000 kuna)						
Ostvarenje 2018.	Ostvarenje 2019.	Ostvarenje 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.	Plan 2024.
550.299	694.400	539.997	528.601	563.489	591.619	596.301

Izvor: Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/152/Obrazlozenje%20prijedloga%20proracuna%20Grada%20Dubrovni%20ka%20za%20razdoblje%202022-202411.pdf>, (22.06.2023.)

Slika 7. Grafički prikaz ukupnih prihoda proračuna

Izvor: Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/152/Obrazlozenje%20prijedloga%20proracuna%20Grada%20Dubrovni%20ka%20za%20razdoblje%202022-202411.pdf>, (22.06.2023.)

Ukupne prihode proračuna Grada Dubrovnika skupa sa njihovim planovima nalaze se u Tablici 16. Grad Dubrovnik ističe kako se prijedlog Proračun kao i ostvarenja u tablici od vlastitih prihoda grada te namjenskih prihoda proračunskih korisnika. Ukupnih prihoda u 2022. godini Grad je planirao u iznosu od 563.489.400 kuna, od čega je vlastitih sredstava u iznosu od 473.671.300 kuna od kojih je namjenskih prihoda proračunskih korisnika 89.818.100 kuna. Planirani prihod proračuna je veći od onog planiranog u 2021. godini za 25%. Izglasani plan proračuna sadrži i pokriće manjka u prethodnoj godini ako postoji, pa tako Grad planira u 2022. godini pokriti manjak iz prethodne godine u iznosu od 560.100 kuna.

Kao jedan od najznačajnijih prihoda Grada Dubrovnika, prihod od poreza, u 2022. godini planirao se povećanje od skoro 11% u odnosu na prethodnu godinu, te je iznosio 154.830.000 kuna. Za 2023. godinu isti prihodi su planirani u iznosu od 157.050.000 kuna, a za 2024. godinu isti je 162.650.000 kuna, što je vidljivo iz Tablice 17. Prihodi od poreza čine prihodi od poreza Grada Dubrovnika te porezi koji se dijele između grada, županije i države. Grad Dubrovnik u planiranju proračuna za 2022., 2023. i 2024. godinu se nada opravku i poboljšanju turističke sezone. Naime, ovi prihodi su u pandemijskim godinama 2020. i 2021. bio znatno niži i od planiranih sredstava za to razdoblje što je posljedica izostanka turističke potražnje. Pandemija koronavirusa COVID-19 je izravno utjecala na ovu vrstu prihoda, ali se nada poboljšanju kroz planirano razdoblje 2022. – 2024. godine.

Tablica 17. Ukupni prihodi od poreza

Ostvarenje 2018.	Ostvarenje 2019.	Ostvarenje 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.	Plan 2024.
180.140	181.268	123.877	139.805	154.830	157.050	162.650

Izvor: Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/152/Obrazlozenje%20prijedloga%20proracuna%20Grada%20Dubrovnika%20za%20razdoblje%202022-202411.pdf>, (22.06.2023.)

Porez i prirez na dohodak

Što se tiče prihoda od poreza i prireza na dohodak Grad Dubrovnik je za 2022. godinu planirao u većem iznosu za 12,62% u odnosu na prethodnu 2021. godinu i planiran je u iznosu

od 123.830.000 kuna. Rast je opravdan mogućim oporavkom turističke sezone te produljenim trajanjem iste tj. smanjenje negativnih utjecaja COVID-19 pandemije.

Tablica 18. Prihodi od poreza i prireza na dohodak

Ostvarenje 2018.	Ostvarenje 2019.	Ostvarenje 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.	Plan 2024.
135.139	144.880	99.072	109.950	123.830	125.850	129.850

Izvor: Grad Dubrovnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/152/Obrazlozenje%20prijedloga%20proracuna%20Grada%20Dubrovnika%20za%20razdoblje%202022-202411.pdf>, (22.06.2023.)

Prihodi od administrativnih pristojbi, po posebnim propisima i naknadama

Prihodi koji su još bitni za Grad Dubrovnik, između ostalih, jest prihod koji se ostvaruje od administrativnih pristojbi, posebnih propisa te komunalnih doprinosa i naknada. Iako je kod ostalih prihoda proračuna planirani iznos povećan zbog optimističnog gledanja na turističku sezonu i oporavak, kod ove vrste prihoda plan za 2022. godinu je bio smanjenje za 273.850 kuna, smanjenje manje od 1% te planirani iznos istih iznosi 89.264.050 kuna. Prihode od komunalnih naknada i doprinosa Grad je planirao u smanjenom iznosu za 6,4% i iznose 61.000.000 kn. Kod prihoda od upravnih i administrativnih pristojbi, gdje je planirano 16.420.000 kuna, najzastupljenije su gradske, općinske te županijske pristojbe koje su planirane u iznosu od 11.520.000 kuna. Spomenute pristojbe se donose na temelju gradskih odluka pa tu spadaju ulazi u gradove, prekomjerno korištenje javnih površina, naknada zaustavljanja autobusa na Pilama, reklamiranje i slično.

Naplata turističke pristojbe brodova na kružnim putovanjima započelo je 2021. godine i to ulazi u proračun Grada i pod ovu vrstu prihoda te njihov iznos u planu za 2022. godinu iznosi 4.800.000 kuna. Tu su još i ostali prihodi od upravnih pristojbi čiji planirani iznos je 100.000 kuna. Prihodi po posebnim propisima u 2022. planirani su u iznosu od 11.844.050 kuna.

Tablica 19. Prihodi od komunalnog doprinosa i naknade

Ostvarenje 2018.	Ostvarenje 2019.	Ostvarenje 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.	Plan 2024.
70.682	75.412	64.895	65.200	61.000	62.000	65.000

Izvor: Grad Dubrovnik. Dostupno na:
<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/152/Obrazlozenje%20prijedloga%20proracuna%20Grada%20Dubrovnika%20za%20razdoblje%202022-202411.pdf>, (20.07.2023.)

Prihodi od prodaje nefinancijske imovine

Ova skupina prihoda čine naknade za koncesije, prihodi ostvareni od zakupa prostora, iznajmljivanja imovine, naknade korištenja nefinancijske imovine (spomenička renta) i ostali prihodi od nefinancijske imovine među kojima je najpoznatiji prihod od kupovine ulaznica za gradske zidine. Izravan utjecaj pandemije na ovu vrstu prihoda je vidljivo iz Tablice 20., ostvarenje u 2019. godini bilo je 6.655.000 kuna, a u 2020. godine tek 1.814.000 kuna. Izravan utjecaj zatvaranja gospodarstva i onemogućavanja turističke sezone. Zbog tog utjecaja plan u 2021. i 2022. godine je optimistično gledanje ka oporavku turističke sezone, pa je prihod od prodaje nefinancijske imovine u 2022. godini planiran u iznosu 5.035.000 kuna.

Tablica 20. Prihodi od prodaje nefinancijske imovine

Ostvarenje 2018.	Ostvarenje 2019.	Ostvarenje 2020.	Plan 2021.	Plan 2022.	Plan 2023.	Plan 2024.
3.001	6.655	1.814	7.228	5.035	3.534	3.677

Izvor: Grad Dubrovnik. Dostupno na:
<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/152/Obrazlozenje%20prijedloga%20proracuna%20Grada%20Dubrovnika%20za%20razdoblje%202022-202411.pdf>, (20.07.2023.)

Grad Dubrovnik je u plan proračuna za 2022. godinu uvrstio i prijenos manjka prihoda u iznosu od 560.100 kuna. Plan je donesen kao procjena poslovanja kroz 2021. godinu te se mislilo na utjecaj pandemije COVID-19 na financije Grada Dubrovnika. Pa ukupni rashodi i prihodi u 2022. godini su planirani na razini 562.929.300 kuna.

Rashodi Proračuna

Rashodi poslovanja Grada Dubrovnika za 2022. godinu planirani su na razini od 451.313.300 kuna te su najveći dio ukupnih rashoda, čak 80,17%. Rashode poslovanja se

klasificira na rashode za zaposlene, materijalne i financijske rashode, subvencije, pomoći iz inozemstva, naknade građanima i kućanstvima, druge naknade te ostale rashode. Rashodi za zaposlene u 2022. godini planiraju se ostvariti u iznosu od 207.541.100 kuna te čine 46% od ukupnih rashoda poslovanja. Materijalni rashodi u 2022. godini planirani su u iznosu od 148.863.480 kuna što je za 15,9 % više u odnosu na prethodnu godinu. Iako se većina podskupina materijalnih rashoda povećala, najveći rast odnosi se na rashode za usluge. Rashodi za usluge u odnosu na prošlu godinu uvećani su za 13.693.521 kuna pa sada iznose 108.757.300 kuna. Financijski rashodi planiraju se u 2022. godini ostvariti u iznosu od 7.417.120 kuna, a čine 1.43% ukupnih rashoda. Najveći iznos planiranih sredstava (5.647.200 kn) su kamate za primljene kredite i zajmove. Radi se o kamatama koje dospijevaju na naplatu u 2022. godini, a odnose se na gradske kredite. Ostali financijski rashodi planirani su iznosom od 1.769.920 kuna. Subvencije se u 2022. godini planiraju u iznosu od 23.775.400 kuna, od čega su subvencije trgovačkim društvima u javnom sektoru planirane iznosom od 21.375.400 kuna. Subvencije društvima izvan javnog sektora uz subvencije poljoprivrednicima, obrtnicima, malim i srednjim poduzetnicima planirane su iznosom od 2.400.000 kuna. Pomoći dane u inozemstvo i unutar općeg proračuna iznose 8.697.000 kuna od čega pomoć unutar opće države čini 8.100.000 kuna (93,13%), a pomoći koje će se dati proračunskim korisnicima drugih proračuna planirane su u iznosu od 597.000 kuna. Naknade građanima i kućanstvima u 2022. godini planirane su u iznosu od 23.661.900 kuna. Iznose 4,55 % od ukupnih rashoda. Ostali rashodi se planiraju u iznosu od 31.357.300 kuna. Ovdje su svrstane tekuće i kapitalne donacije, kazne, penali i naknade štete te izvanredni rashodi (pričuva). Tekuće donacije u novcu čine 91,8% ovih rashoda (28.787.300 kn), a daju se zdravstvenim, neprofitnim organizacijama, vjerskim zajednicama, udrugama građana i političkim strankama, sportskim društvima, građanima i kućanstvima, te humanitarnim organizacijama. Kapitalne donacije neprofitnim organizacijama planirane su u iznosu od 100.000 kuna, a nepredviđeni rashodi do visine proračunske pričuve u iznosu od 300.000 kuna. Kazne, penali i naknade štete planiraju se u ukupnom iznosu od 2.170.000 kuna.³³

³³ Grad Dubrovnik. Dostupno na:

<https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/152/Obrazlozenje%20prijedloga%20proracuna%20Grada%20Dubrovni%20ka%20za%20razdoblje%202022-202411.pdf>, (22.06.2023.)

5. ZAKLJUČAK

Dubrovnik je grad na jugu Republike Hrvatske, nazvan „biserom“ Jadrana zbog svoje izrazite kulturne i spomeničke baštine. Prepoznat je kao turistička destinacija u koju svake godine dolazi veliki broj turista. Sezona skoro da nema svoj kraj, ugodna klima u ovom gradu bez oštih zima, razlog je što ovaj grad turisti posjećuju cijele godine.

Grad Dubrovnik svoje gospodarstvo temelji na turizmu pa se stoga cijelo poslovanje prilagodilo turističkoj potražnji. Turizam u Gradu Dubrovniku se ubrzano razvio, ali masovno dolaženje turista nisu pratile i razvoj infrastruktura Grada pa sve više normalan život građana za vrijeme sezone je nemoguć. Upravo ta činjenica kako je turizam pokretačka sila Dubrovnika pokazuje kako neka nepredviđena situacija može na njega djelovati u negativnom smislu. Pojava pandemije koronavirusa u ožujku 2020. godine cijeli svijet pa tako i Dubrovnik su bili u teškom zatvaranju i onemogućavanju kretanja ljudi. Kako je Dubrovnik turistička destinacija tako je veliki negativan utjecaj pandemija imala na proračun i financije Grada Dubrovnika.

Proračun Grada Dubrovnika je bio, prije pandemije, može se reći najveći proračun nekog manjeg grada. Veliki doprinos tako velikom proračunu je turizam kao osnovna djelatnost u Dubrovniku. Upravo radi toga je pandemija najvećim dijelom utjecala na istog te je zanimljivo kako su se u procesu oporavka snašli vladajući u to vrijeme.

Gradonačelnik i gradski pročelnici su djelovali i donijeli paket mjera pomoći za očuvanje radnih mjesta kad su naznake sezoni bile nikakve. Mjere su se odnosile za gospodarstvenike, i za ranjive skupine. Oni gospodarstvenici koji ne mogu obavljati svoju djelatnost spadaju u ovu kategoriju i dobivaju potpore, smanjenje plaćanja najma poslovnih prostora i javnih površina, ukida se spomenička renta, kao i koncesijska odobrenja, porez na dohodak i prirez te komunalna naknada se smanjuje. Druga kategorija pomoći su građani koji su uslijed pandemije ostali bez svojih radnih mjesta. Njihove mjere se odnose na ukidanje se plaćanje najma za stanove u

vlasništvu Grada Dubrovnika, financijske pomoći po kućanstvu, sufinanciranje troškova smještaja, oprosta duga za vodu i odvoz smeća i slično.

Nastankom neplaniranih događaja kao što je pandemija COVIDA -19 promijenilo se dotadašnje planiranje proračuna u Gradu Dubrovniku i više se prati situacija na globalnom tržištu. Nepredvidivost pandemije i ovisnost o turizmu nagnalo je Grad Dubrovnik na alokaciju resursa sukladno razvojnim prioritetima Grada pri projekciji i planovima u razdoblju od 2022.-2024. godine. Grad Dubrovnik se oslanja na brzi povratak turizma i da će tim nadomjestit gubitke koji su uslijedili u pandemijskim godinama. Svjedoci smo, kako se iza pandemije pojavila velika inflacija, ostaje za vidjeti kako će se inflacija odraziti na broj posjetitelja i kada će se Grad Dubrovnik proračunski vratiti na one godine prije koronavirusa COVID-19.

LITERATURA

1. Grad Dubrovnik (2020.) Proračun u malom. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/pages/154/Proracun-u-malom-2021.pdf> (pristup: 21.06.2023.)
2. Grad Dubrovnik.(2022). Gradska uprava: Gradonačelnik. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/gradska-uprava/gradonacelnik> (pristup: 20.05.2023.)
3. Grad Dubrovnik.(2022). Proračun kroz godine. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/proracun-grada/proracun-kroz-godine> (pristup: 20.05.2023.)
4. Grad Dubrovnik.(2023.) Naslovnica. Dostupno na: www.dubrovnik.hr (pristup: 20.05.2023.)
5. Kantar, S., (2016). Razvoj održivoga ruralnoga turizma: potencijali koprivničko-križevačke županije. *Doktorski rad*. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Zagreb.
6. Karaman, A., (2002). Dubrovnik: povijest, kultura, umjetnost. Zagreb: Turistička naklada. pp. 55-60.
7. Koronavirus.hr. (2020.) Najnovije. Dostupno na: <https://www.koronavirus.hr/najnovije/35> (pristup: 28.06.2023.)
8. Kunji, Ž., i Stojanović, S., (2021). Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj. SKEI–MEĐUNARODNI INTERDISCIPLINARNI ČASOPIS, 2(1), str. 16-29. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/262878> (Datum pristupa: 12.06.2023.)
9. Narodne novine. (2021). Zakon o proračunu. NN 144/21. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/283/Zakon-o-prora%C4%8Dunu> (pristup: 22.06.2023.)
10. Plan upravljanja svjetskim dobrom UNESCO-a Starim gradom Dubrovnikom. Dostupno na: <https://www.dubrovnik.hr/uploads/Plan-upravljanja-svjetskim-dobrom->

[UNESCO-a-%25E2%2580%259CStarim-gradom-Dubrovnikom%25E2%2580%259D.pdf](#) (pristup: 21.06.2023.)

11. UNCTAD. (2020). Annual report 2020. Dostupno na: <https://unctad.org/annual-report-2020> (pristup: 28.06.2023.)
12. UNCTAD. (2021). Impact of the Covid-19 Pandemic on Trade and Development: Lessons Learned. Dostupno na: https://unctad.org/system/files/official-document/osg2022d1_en.pdf (pristup: 20.06.2023.)
13. UNESCO (2015). Report on the UNESCO-ICOMOS Reactive Mission to Old City of Dubrovnik, Croatia from 27 October to 1 November 2015, pp. 3- 10.
14. Vlada Republike Hrvatske. (2020). Gospodarske mjere za ublažavanje krize u Hrvatskoj. Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/> (pristup: 12.06.2023.)
15. Wikipedija. (2023). Koronavirusi. Dostupno na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Koronavirusi> (20.05.2023.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Grad Dubrovnik	5
Slika 2. Shema organizacijske strukture Grada Dubrovnika	12
Slika 3. Trgovinski trendovi po djelatnostima, promjene u 2020. i 2021. u usporedbi s 2019.	25
Slika 4. Internacionalni turizam tijekom pandemije.....	26
Slika 5. Trgovinski trendovi po regijama i grupama zemalja, promjene u 2020. i 2021. u usporedbi s 2019.	27
Slika 6. Stope smanjenja turističkih letova u zemljama kroz četvrti i osmi mjesec 2020. te drugi mjesec 2021. godine	32
Slika 7. Grafički prikaz ukupnih prihoda proračuna	48

POPIS TABLICA

Tablica 1. Prihodi proračuna Grada Dubrovnika.....	15
Tablica 2. Usporedba ostvarenih prihoda proračuna Grada Dubrovnika u proteklih 5 godina	16
Tablica 3. Rashodi i izdaci proračuna Grada Dubrovnika u 000 kuna	18
Tablica 4. Rashodi i izdaci proračuna Grada Dubrovnika.....	19
Tablica 5. Trendovi međunarodne trgovine: međugodišnje stope rasta	24
Tablica 6. Stope BDP-a na kvartalnoj i godišnjoj razini u 2020. godini	29
Tablica 7. Stopa nezaposlenosti i broj nezaposlenih u 2020. godini za neke zemlje Europe	30
Tablica 8. Stopa nezaposlenosti i broj nezaposlenih u 2020. godini u Republici Hrvatskoj	31
Tablica 9. Broj dolazaka i noćenja u 2019. i 2020. godini u Hrvatskoj.....	32
Tablica 10. Stope promjena u trgovini na malo	33
Tablica 11. Prihodi poslovanja Grada Dubrovnika u 2019., 2020. i 2021. godine u 000 kuna	40

Tablica 12. Usporedba ostvarenih prihoda proračuna kroz pet godina u 000 kuna.....	42
Tablica 13. Struktura prihoda od poreza proračuna Grada Dubrovnika kroz 2019., 2020. i 2021. godinu u kunama	43
Tablica 14. Neporezni prihodi u 2019., 2020. i 2021. godini u 000 kuna	44
Tablica 15. Rashodi Grada Dubrovnika u 2019. 2020. i 2021. godine u 000 kuna.....	45
Tablica 16. Ukupni prihodi i primici proračuna (bez planiranih viškova i manjkova).....	48
Tablica 17. Ukupni prihodi od poreza	49
Tablica 18. Prihodi od poreza i prireza na dohodak	50
Tablica 19. Prihodi od komunalnog doprinosa i naknade	50
Tablica 20. Prihodi od prodaje nefinancijske imovine	51

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Proračun Grada Dubrovnika od 2017. do 2022. godine	13
Grafikon 2. Prihodi Grada po Upravnim odjelima	14
Grafikon 3. Ukupni prihodi proračuna kroz 5 godina	17